

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A sérelemdíjról

mint az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértésekhez társuló szankcióról

Szerző:

Balláné dr. Illés Ivett

Budapest 2024

Bevezető gondolatok

„Ebben az online világban fontosabb hangosan élni, mint méltósággal. Az internetes haverokat többre tartják, mint a hús-vér barátokat, mert minél többen számítanak ismerősnek a neten, annál nagyobb hírességnek érezheti az ember magát, sőt egyenesen halhatatlannak.” (Daniel Silva)

Csányi Vilmos szavait idézve, amikor nyolcmilliárd embernek lett ötmilliárd komputere és hatmilliárd mobiltelefonja, akkor egy elképesztően új világ született, csak nem jelentették be. Azt gondolom, hogy a mai világban már nem vitatja senki, hogy szinte folyamatosan az online (értve ez alatt a továbbiakban: az interneten keresztül működő) térben éljük az életünket, amelynek meghatározó részévé vált a folyamatos digitális ténykedés. Ha Descartes ma élne, talán ezt írná híres mondása helyett: Twitterezem, tehát vagyok. (Daniel Silva)

Az internet adta lehetőségek már nemcsak a számítógépeken keresztül érhetőek el, hanem a mobiltelefonokon is. Ha belegondolunk, applikációk százai könnyítik meg és teszik szórakoztatóbbá az életünket. Például különböző közösségi oldalakat használunk, hogy kapcsolatot tartsunk családjainkkal, ismerőseinkkel, a szabadidőnkben különféle szórakoztató tartalmakat tekintünk meg, de az életünk különböző területeihez tartozó feladatainkat is itt végezzük, például vásárlás, számlák befizetése stb. Nem utolsó sorban az iskolai tanulmányokhoz, és a munkához köthető feladataink teljesítésében is egyre inkább elengedhetetlen. Sőt, már a bölcsődei, óvodai csoportoknak is legtöbbször van zárt közösségi oldala, ahol a legfontosabb naprakész információk találhatóak meg a gyerekekről, egyéb őt érintő feladatokról. Nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy az internet jelentősége a Covid19 járvány idején még inkább megnőtt, főleg, amikor bevezetésre került a digitális oktatás, valamint az otthoni munkavégzés, az ún. home office. Utóbbi napjainkra is megmaradt sok munkahelyen, amelynek köszönhetően a korábbiakhoz képest könnyebben és kényelmesebben lebonyolítható akár egy munkahelyi megbeszélés is.

A fentiekből jól látható, hogy napjainkra mind a fiatalok, mind az idősebb generáció számára nélkülözhetetlenné vált az internet. Hogy ez mennyire jó vagy sem, arról megoszlanak a vélemények. Tény, hogy az internet használatával kinyílik a világ, hiszen szinte korlátok nélkül hozzá lehet jutni

bármilyen, amit tudni szeretnénk. A legkártékonyabb hatása természetesen a gyermekek esetében van. Egyre divatosabb, hogy a 8-9 éves gyermeknek mobiltelefonja van internethozzáféréssel, amely nem kérdés, hogy számtalan veszélyt rejt magában. Szerencsére a felnőtt által nem ellenőrzött internethasználat gyerekekre gyakorolt negatív hatásáról sok szó esik, a kérdés az, hogy ezt mennyire vesszük komolyan. Ahogyan Limpár Imre tanácsadó szakpszichológus is megfogalmazta közösségi oldalán, „Nem az online-nal van a baj! Az értelmetlen, nem tudatos online jelenlét rombolja le szépen, lassan szociokulturális egészségünket és pszichés jóllétünket.”

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2024. januári kutatási adatai szerint¹ havi szinten a 16 és 75 év közötti lakosság mintegy 90 százalékát éri el az internet hazánkban. Leginkább mobiltelefonon szörfölnek a felhasználók, azon belül is az applikációk a legnépszerűbbek. A magyar tartalmak közül a legtöbb internetező a híroldalak érik el, a leghosszabb időt azonban a közösségi oldalakon töltik az emberek. A kutatásból az is kiderül, hogy a legtöbb internetező elérő oldalak a Facebook.com, a Youtube.com, a Google.com, az Instagram.com és a Tiktok.com. De az online felületek tárháza továbbra is egyre bővül.

Hogy mit is jelent a manapság oly sokszor hallott közösségi média? Egyszerűen megfogalmazva olyan internetes platformok és alkalmazások, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy tartalmakat hozzanak létre és osszanak meg, illetve, hogy részt vegyenek a közösségi hálózatépítésben. Ezen webes felületeken, illetve egyéb applikációkon keresztül elérhető platformok széles felhasználási körrel rendelkeznek, mely az új ismerősökkel való kapcsolatfelvételtől és a meglévőkkel való kapcsolattartástól, egyedi tartalmak létrehozásán és fogyasztásán keresztül egészen a hírek és információk megszerzéséig és megosztásáig terjedhet. A felületek döntő többsége jól alkalmazható mind magáncélra, mind üzleti, illetve egyéb szakmai törekvések elérésére.

Nem célok a közösségi platformok bemutatása, de pár szóban szeretném ismertetni a világ egyik legismertebb és legtöbb felhasználóval rendelkező közösségi hálózatát. A Facebook 2004. február 4. napján kezdte meg működését, napjainkra felhasználóinak száma megközelíti a 3 milliárdot. A

¹ NMHH: Az online médiater közönsége (2024. január) https://nmhh.hu/cikk/245147/Az_online_mediater_kozonsege_2024_januar, Megjelenítés időpontja: 2024. 02.05.

platform több, mint 100 nyelven elérhető. A platformot a felhasználók személyes profil létrehozásával tudják használatba venni, ezt követően léphetnek kapcsolatba ismerőseikkel (barátok, családtagok, munkatársak, ügyfelek, partnerek). Ehhez szöveges és audiovizuális (álló-, vagy mozgóképpel hanggal, hang nélkül) tartalmakat készíthetnek és oszthatnak meg, amelyekbe külső forrásokat is beágyazhatnak (pl. cikkek, más platformokra feltöltött tartalom). Tartalommegosztás mellett kiemelt lehetőség az alapvetően közös érdeklődési körök szerint szerveződő csoportokhoz és közösségekhez csatlakozás, valamint események tervezése, szervezése és a részvételi szándék visszajelzése. Nem szabad megfeledkezni a Messenger felületről sem, amely lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy privát üzeneteket küldjenek egymásnak. Mindemellett a Facebook számos további funkcióval is szolgál, például online piactérrel (Marketplace) áruk vásárlásához és eladásához, valamint egy társkereső szolgáltatással is.²

Jól látható, hogy a Facebook azért is válhatott az egyik legnagyobb és legjelentősebb közösségi platformmá, mert rajta keresztül a legteljesebb körben lehet közzétenni különböző típusú és jellegű tartalmakat. S már itt fontos megjegyezni, hogy a Facebook platformján nem csak a fentieknek megfelelő tartalmak tehetőek közzé, hanem az erre a tartalomra vonatkozó visszajelzések is. Ezeket összefoglalóan kommenteknek nevezhetjük, ha szöveges vagy képi reagálást adnak egy felhasználó által közzétett tartalmakra, míg visszajelzéseknek azokat, amelyeket a felhasználók a Facebook beépített visszajelző lehetőségeit használják.

Tehát a közösségi platformok használatával, illetve bármely más online ténykedéssel az emberek hétköznapi viszonyai is jelentősen megváltoztak. Sajnos az online tér nemcsak a tájékozódásnak, kapcsolatok tartásának a színtere. A jogalkalmazók - de bármely más ember - azt tapasztalhatják, hogy egyre inkább a jogsértések elkövetésének is a melegágya lett. Mind a közjog, mind a büntetőjog, mind a polgári jog szabályai alkalmazhatók bizonyos esetekben a digitális világ adta kihívások megoldásához, de jelen tanulmányomban kizárólag a polgári jog, azon belül a személyiségi jogi jogsértések oldaláról szeretném bemutatni a problémát. Bíróági titkárként sok, és azt mondhatom, hogy egyre több olyan elsőfokú eljárást kísérhettem végig, amelyben a felperes az online térben

² „Az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértések” bírósági gyakorlata tárgykörére felállított joggyakorlat-elemző csoport, 2021.El.II.JGY.P.2. számú összefoglaló véleménye, 2023. (a továbbiakban: Összefoglaló vélemény) [139]

elkövetett személyiségi joga megsértésének megállapítását kéri, és valamely jogkövetkezmény alkalmazását. Saját tapasztalatom az, hogy leggyakrabban a sérelemdíj fizetésére kötelezést kéri a bíróságtól, így tanulmányomban ezen jogkövetkezményre helyezem a hangsúlyt.

2023. évben megjelent a Kúria Polgári Kollégiuma joggyakorlat-elemző csoportjának (a továbbiakban: joggyakorlat-elemző csoport) 2021.El.II.JGY.P.2. számú véleménye, amely a bíróságok által a Kúria részére megküldött 266, jogerősen másodfokon befejezett - személyiségi jog megsértése iránt indított perben meghozott - határozatok elemzését tartalmazza. A joggyakorlat-elemző csoport megállapításaira több helyen is hivatkozom majd az írásomban.

1.A személyiségi jogi jogsértések ismertetése és előfordulása az online térben

Legelőször is röviden szeretném ismertetni a személyiségi jogok általános védelmére vonatkozó hazai törvényi rendelkezéseinket, valamint a nevesített személyiségi jogainkat. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) Második Könyve tartalmazza a személyiségi jogsértésekre irányadó, legfontosabb szabályokat. A Ptk. 2:42. § (1) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét (...) szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja. A (2) bekezdés rögzíti, hogy az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak. A Ptk. 2:43. §-ban példálózó jelleggel vannak felsorolva a személyiségi jogok, amelyek sérelmét jelenti különösen: a) az élet, a testi épség és az egészség megsértése; b) a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése; c) a személy hátrányos megkülönböztetése; d) a becsület és a jóhírnév megsértése; e) a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése; f) a névviseléshez való jog megsértése; valamint g) a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése.

A joggyakorlat-elemző csoport megállapította ³, hogy a Ptk. szabályozása e körben technológiásemleges, azaz az említett jogok bármilyen formában és platformon keresztül megsérthetők, így az online térben is. A vizsgálat alapján kiderült és az én személyes tapasztalatom is az, hogy a jogsértések elkövetésének leggyakoribb helye a közösségi oldalak tekintetében messze a Facebook, amelyet jóval kisebb előfordulással követ a Youtube, majd az Instagram. Az ismertetett személyiségi jogok közül a legnagyobb gyakorisággal a becsülethez és a jóhírnévhez való jog megsértése fordul elő az online térben, ugyanakkor gyakori a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése is. Kisebb számban, de előfordul a névviseléshez való jog, valamint a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése is.

Egy kis alkotmányjogi kitekintés során érdemes megemlíteni, hogy az alkotmányozó hatalom az Alaptörvény hetedik módosításával összefüggésben kiemelte, hogy a technológiai fejlődés, a digitalizáció és a nyilvánosság növekedése következtében az alapvető jogok védelme számos új kihívással néz szembe. Erre tekintettel szükségesnek ítélte az Alaptörvény módosítását és ennek keretében a magánszférajogok védelmének megerősítését. Az alkotmányozó hatalom a módosítás normaszövegéhez fűzött indokolásban kiemelte, hogy a korábbi Alkotmány csak a magánszféra néhány elemét nevesítette, de nem adott komplex védelmet. Az Alaptörvény elfogadásával azonban új szabályozási szintre emelkedett Magyarországon a magánélet védelme. Ezzel Magyarország is belépett azon országok sorába, amelyek a magánéletnek alkotmányos szinten nevesített, általános védelmet nyújtanak. Ezzel együtt megalkotásra került a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény is. Ennek preambulumban a jogalkotó kiemelte, hogy „[a]z infokommunikáció korszerű eszközei a kapcsolattartás napi formáit is megváltoztatták, így a magánélet védelme kiterjed a fizikai és az interneten megvalósuló zaklatásra egyaránt. Az egyén méltóságát és magánélethez fűződő jogát biztosítani kell a közösségi médiatérben is. Ezért a törvényalkotó szándéka garantálja az egyén számára a privátszféra biztonságát a magáncéllal megosztott és közzétett tartalmak tekintetében is.”⁴

³ Összefoglaló vélemény [11, 27]

⁴ DR. VILLÁM Krisztián: *Az online térben elkövetett jogsértések az Alkotmánybíróság gyakorlatában*, Összefoglaló vélemény [237]

Visszatérve a Ptk.-ban rögzített normákra, a továbbiakban ezen személyiségi jogi jogsértéseket kívánom bemutatni úgy, hogy röviden ismertetek egy-egy olyan bírósági döntést, amelyben ezen jogsértések az online térben valósultak meg.

1.1. A becsület és a jóhírnév megsértése

Az általam ismert és vizsgált ügyekben többször előfordult, hogy a kereseti kérelemben együtt jelölték meg mind a két személyiségi jog megsértését. Talán meglepő lehet, hogy a Ptk. 2:43. § d) pontja úgy fogalmaz, hogy a becsület és a jóhírnév megsértése, azonban a Ptk. 2:45. § (1) és (2) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a két személyiségi jogi jogsértés különböző.

Azt mondhatjuk, hogy a közösségi oldalak használatának, s főleg az interneten közzétett hírekhez fűzhető hozzászólásoknak, vagyis a kommenteknek az elterjedése sajnos azt is eredményezte, hogy az online felületek sokféle témakörben, de főleg a közéleti kérdéseket érintően kifejtett véleménynyilvánításoknak, a politikusok megnyilvánulásainak, a családi konfliktusok kifejezésének, magánszemélyek vitáinak kedvelt színterévé váltak.

Tony Robbins szavait idézve szerencsések vagyunk, hogy olyan korban élünk, amikor bárki szakértővé válhat szinte bármilyen témában, feltéve, hogy az illető tud olvasni, és hajlandó erőfeszítéseket tenni.

Ezekben a sérelmezett közlésekben természetesen gyakran tetten érhető a bosszúállás, a gyalázkodás, vagy akár az egyéni igazságszolgáltatás szándéka. Nem nehéz kitalálni, hogy mindez számtalan jogsértés elkövetését eredményezheti. Az ilyen jogsértő magatartások azonban leggyakrabban nem különböznek azoktól a magatartásoktól, amelyek nem az online térben valósulnak meg, így pl. egy elektronikus levélben megvalósult jogsértés elkövetése és megítélése hasonlatos a papíralapú levélben leírtakhoz.

Az egyik ilyen perben a gyermekorvosként dolgozó felperes rendszeresen oszt meg bejegyzéseket a világhálón, így egy gépkocsi károsodással kapcsolatos bejegyzést is tett, amelyre az alperes - az öt évvel korábbi vélt sérelmei miatt - durva, a felperes személyét és orvos-szakmai tekintélyét is sértő

kommentekkel nyilatkozott. Sérelmezte, hogy öt évvel korábban a gyermeke születésekor a felperes a szülés után azt a tájékoztatást adta a gyermeke édesanyjának, hogy a gyermek esetlegesen genetikai rendellenességgel született. Utóbb a rutin kromoszómvizsgálat kizárta a Down-szindrómát. Az alperes kommentjei vonatkozásában a becsülethez való jog megsértésének megállapítására került sor.⁵

Nem meglepő módon gyakoriak a családjogi viták is a közösségi oldalakon. Volt olyan per, hogy a válófélben lévő peres felek közül az alperes a felperesről az Instagram oldalára olyan fényképeket töltött fel, melyek őt kórházi kezelése alatt ábrázolták. A képek alá azt írta, hogy a felperes gyógyulásával nehéz időszak zárult le az életében, ezután viszont a felperesnek minden fontosabb volt a családjánál, valamint a házastársi hűtlenségére utaló megjegyzést is tett. A házasságon kívüli viszony folytatása vonatkozásában tett állítása a jóhírnévsértést megvalósította, egyebekben a véleménynyilvánítás nem sértette a felperes személyiségi jogait.⁶

Előfordul, hogy a munkáltatóval szembeni konfliktusok is kikerülnek a közösségi oldalakra, vagy éppen az ott írtak eredményeznek munkajogi jogvitát. Megállapításra került a felperes jóhírnévhez fűződő személyiségi jogának megsértése, amikor a szakszervezet a munkavállalói érdekvégyesítés körében valótlan és sértő tényállításokat, kellő ténnyalappal nem rendelkező kritikát fogalmazott meg, így a Facebook oldalon közzétett bejegyzésében valótlanul állította, hogy a felperes az utóbbi időben létszámleépítést hajtott végre, valamint hogy a felperes az őt terhelő végkielégítés kifizetésének elkerülése érdekében becsapta az egyik munkavállalóját. Ebben az ügyben is a szakszervezet véleménynyilvánításának megengedhetőségéről kellett állást foglalni a közügyek vitatása körében. Szintén rögzítésre került, hogy a szakszervezet feladata a munkavállalói érdekvégyesítés, amely közügy akkor is, ha az adott munkajogi sérelem, amelynek érdekében fellép a szakszervezet, egyéni munkajogi jogvita tárgyát képezheti. Figyelembevételre került, hogy a jogsértőnek talált közlések megosztóinak és kedvelőinek száma alacsony volt.⁷

⁵ Pécsi Ítéltábla Pf.V.20.082/2020/6.

⁶ Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.467/2020/5/II.

⁷ Debreceni Ítéltábla Gf.I.30.388/2018/9.

Volt olyan eset, amelyben a bíróság azt mondta, ki, hogy a fórumok közössége olyan gyakorlatot alakított ki, hogy az ilyen közegben a fokozott tőrési kötelezettség elvárt működési elem. Ebben a perben az önkéntes állatvédő felperes és az állatmentő egyesület között egy kutya örökbefogadása kapcsán alakult ki vita. A felek bejegyzéseket tettek közzé a közösségi oldalakon, a felperesi bejegyzések nagy része a kutyának szánt adományok elszámolásának visszasságaira vonatkozott. Utalt arra, hogy az alperes, aki az állatmentő egyesület önkéntese, azokat „elvarázsolta”, megemlítette az alperes ellen indult eljárásokat, hogy az adományok visszatartásával hátráltatta az eb felgyógyulását. Az alperesnek a felperesre vonatkozó közlései a kutya ellopásával, elsikkasztásával, az állat egészségének veszélyeztetésével, a kezelések elmulasztásával, a felperes állatgondozója alkalmatlanságával, az állatvédelem haszonszerzési célú felhasználásával kapcsolatosak. A kereset elutasításra került, megállapítva, hogy a bejegyzéseknek nincs a konkrét ügyön, a felek vitáján túlmutató tartalmuk, nem tartozik a közérdekű ügyek megvitatásának kategóriájába, a sérelmezett közlések véleménynyilvánítások. A másodfokú bíróság utalt a kommentek jellegére, megismerhetőségére, arra, hogy azok nem tükröznek valós megfontoltságot és cselekvési szándékot. Értékelte azt a körülményt, hogy a megjelenésük helye egy social média platform és annak anonimitása alapján a közvélemény kevésbé hiteles véleményként tekint rájuk. A felperes önként lépett az internetes fórumok közössége elé, vállalva az ezzel járó anonimitásból, mások bírálatának kitettségéből eredő hátrányokat, el kell tűrnie a bírálatokat.⁸

1.2. A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése

A világhálón folytatott kommunikáció eredményeként a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése is gyakran megjelenik. Megfigyelhető, hogy a legtöbb esetben más személyiségi jogsértés is kapcsolódik hozzá, például magánélethez, személyes adatok védelméhez való jog megsértése. A joggyakorlat-elemző csoport megállapította⁹, hogy ezen esetek többségének megítélése szintén nem vet fel internet specifikus kérdéseket. Kifejtette, hogy a felhasznált képfelvétel gyakran összefügg a közéleti kérdések megvitatásával. Az érintettek sok esetben közszereplők, illetőleg a közéleti vitában közszereplői minőségben vesznek részt, ami jelentőséggel bír a sérelmezett magatartás

⁸ Fővárosi Ítéletábla 1.Pf.20.322/2020/5., Kúria Pfv.21.050/2020/8.

⁹ Összefoglaló vélemény [20]

szempontjából is. Erre azonban a 2. pontban térnek ki részletesebben. Felmerült az ingatlant, vagyontárgyakat bemutató, valamint a rejtett kamerával készített felvételek értékelése is. Nem közéleti szereplő magánszemélyek érintettsége esetében a hozzájárulás kérdésének megítélésére került sor a Facebook profilon közzétett fényképek és személyes adatok további felhasználásának feltételeit illetően.

A joggyakorlat-elemző csoport kihangsúlyozta, hogy a képmáshoz való jog megsértése szempontjából alapvetően nincs különbség a Facebook oldalon található fénykép és a bármely más forrásból származó felvétel felhasználásának feltételei és megítélése között. Más szempontok figyelembevételére kerül sor azonban akkor, ha Facebook felhasználó a közszereplés igényével lép fel, és ebből a célból nem egyszerű Facebook profilt, hanem hivatalos vagy közszereplői profilt hoz létre.

Az egyik ilyen ügyben rögzítésre került, hogy a Facebook elsősorban a magánszemélyek ismerőseikkel való virtuális találkozási helye, magánbeszélgetések, magánéleti események megtárgyalásának, megosztásának a fóruma. Az ott közzétett fényképek tehát továbbra is a magánszféra részei, a közzététel a kifejezett felhasználási engedélyt nem pótolja. Ez alól kivétel, ha olyan profilról van szó, amelynek keretében a felhasználó a közszereplés igényével lép fel, amelyet viszonylag egyszerű felismerni, különösen akkor, ha ebből a célból nem egyszerű Facebook profilt, hanem hivatalos vagy közszereplői profilt létesített. A perben az alperes a saját hivatalos Facebook-oldalán bejegyzést jelentetett meg, amelyben a felperest H. T. törökbálinti lakosként nevezte meg, és közzétett 3 db fotót a felperesről, amelyeket a felperes Facebook oldaláról töltött le. A fényképek engedély nélküli felhasználása sértette a felperes képmáshoz fűződő jogát, a felperes nem adott engedélyt a fényképeinek szabad felhasználáshoz azzal, hogy azokat a saját Facebook oldalán közzétette. A fényképek, a monogram és a lakóhely egyértelműen a felperesre vonatkozatható információk, személyes adatok voltak, amelyek engedély nélküli közlésével az alperes megsértette a felperes személyes adatok védelméhez fűződő jogát is.¹⁰

¹⁰ Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.043/2019/5-II. ¹¹ Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.479/2018/3.

Volt olyan eset, amikor az alperes a felperes Facebook oldalán elérhető fényképeinek és keresztnevének felhasználásával profilt hozott létre, különböző internetes társkereső és szexoldalakon a felperes élettársa telefonszámát megadta, majd a profilt megjelentette különböző szexuális tartalmakat megosztó internetes oldalakon. Az alperes azzal, hogy a felperes engedélye nélkül a nyilvános Facebook oldalán közzétett fényképfelvételeket letöltötte, azok felhasználásával profilt készített, majd azokat különböző társkereső és szexoldalakra feltöltötte, megsértette a felperes képmáshoz, és emberi méltóságból levezethető szexuális élet szabad gyakorlásához fűződő személyiségi jogát.¹¹

Több esetben videófelveledek saját weboldalra, vagy a YouTube videómegosztó portálra történő feltöltésére került sor, az érintett hozzájárulása nélkül. Az alperes az általa működtetett honlapon, valamint a youtube.com weboldalon három videófelvételt is közzétett síró gyermekeiről, a II. és III. rendű felperesekről. Az általa működtetett honlapon további két fényképfelvételt tett közzé a gyermek lábáról. Az I. rendű felperes a gyermek törvényes képviselőjeként a videó- és fényképfelveledek közzétételéhez nem járult hozzá. Közös szülői felügyelet esetén a kiskorú gyermekről készített felvétel internetre való feltételéhez mindkét szülő hozzájárulása szükséges, ennek hiányában a képmáshoz való jog megsértésének megállapítása iránti igény alapos volt.¹¹

Egy másik perben az alperes a felperes hozzájárulása nélkül videofelvételt készített a peres felek szexuális együttlétéről, a felvételt több személynek továbbította és a Facebook közösségi oldalon a felvételt kommentáló trágár, bántó hozzászólásokat tett közzé. A videófelvétel hozzájárulás nélküli készítésével az alperes megsértette a felperes képmáshoz és magánélethez fűződő jogát, valamint azzal, hogy a felvételt több személynek továbbította a felperes hozzájárulása nélkül, megsértette a felperes emberi méltóságát és képmáshoz fűződő jogát.¹²

¹¹ Debreceni Ítéletábla Pf.1.20.208/2018/3.

¹² Fővárosi Ítéletábla 2.Pf.20.016/2017/3/II.

1.3. A névviseléshez való jog megsértése

A névjog mint személyiségi jog a személyt megillető névhez fűződő jogot védi. Kizárja, hogy valaki olyan nevet viseljen, amelyre nem jogosult, vagy amely más nevével összetéveszhető. Az online térben elkövetett névviseléshez való jog megsértése eddig nem fordult elő gyakran, két jogesetet szeretnék ismertetni ebben a körben.

A felperes állítása szerint az alperes megsértette a néhai Prof. Dr. H. P. kegyeleti jogát, valamint a felperes saját névjogát azzal, hogy felvette a H. P. nevet, valamint a www....alap.hu, a www....alap.eu és a www....alap.com domain nevekben használta, a @...korhazalapitvany Facebook oldal, az „F. Alapítvány H. P. Gyermekkorház” és a „H. P.” Youtube csatornákat regisztrálta és azok, valamint a „H. P.-1% TCH”. a „H. P. Szivárványnap” Youtube filmek és a „H.” google kulcsszót használta. Nem ütközik a névbitorlás tilalmába, ha a névjogosult engedélye alapján az adott nevet 1957-óta használó gyermekkorház az általa, feladatkörével összefüggő tevékenység ellátására alapított alapítvány nevében saját nevét is feltünteti. Az alapítvány az adott név használatára az internetes szolgáltatások körében rövidített formában is jogosult. A névviselési jogsérelem hiányában kegyeleti jogsértés sem állapítható meg.¹³

A másik perben jogi személy szervezeti egységei nevével való visszaélés történt az interneten, reklámcélból, az alperes termékei eladhatóságának növelése érdekében. Névhasználathoz fűződő személyiségi jog megsértése valósult meg azzal, hogy az alperes a honlapján felperesi hozzájárulás nélkül tüntette fel a felperes szervezeti egységeinek a nevét. Az alperes az általa fenntartott honlapon tájékoztatót tett közzé, amelyben a termékei eladhatóságának növelése érdekében reklámcélból hivatkozott arra, hogy együttműködési megállapodást kötött a termékei minőségének biztosítása érdekében a felperes szervezeti egységeként működő kutatóintézetrel és hivatkozott arra, hogy a felperes további szervezeti egységeivel is együtt dolgozik. Ténylegesen a felperes, annak jogelődje, továbbá ezek szervezeti egységei az alperessel soha nem létesítettek kutatásfejlesztésre,

¹³ Fővárosi Ítéletábla 2.Pf.21.274/2017/7/II.

vagy egyéb gazdasági együttműködésre irányuló szerződéses jogviszonyt. A tájékoztatóban szereplő, a felperesi egységeket érintő közlés valótlan volt, a hivatkozás az engedélyük nélkül történt.¹⁴

1.4. A magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése

Álláspontom szerint mind a két nevesített személyiségi jog úgymond könnyedén megsérthető az online térben, elég, ha csak arra gondolunk, hogy valaki feltesz az internetre bármilyen olyan információt a másik emberről, ami akár a vallási, vagyoni körülményeire, vagy például szexuális irányultságára vonatkozik, s amelynek fel nem fedése az illető magánszemély személyiségéhez kapcsolódik, hozzá tartozik.

Az egyik ilyen ügyben a bíróság úgy ítélte meg, hogy az alperes megsértette a felperes magántitokhoz való jogát azzal, hogy az alperes a felperesről 4 db fényképet töltött fel az Instagram oldalára, amelyek a felperest a kórházi kezelése alatt ábrázolták. A súlyosabb betegség titokban tartásához ugyanis az érintettnek méltányolható magánérdeke fűződik. Az, hogy az alperes mindezt az Instagram oldalán meghatározatlan számú személy számára hozzáférhetővé tette, olyan mértékű illetéktelen beavatkozás a magánszférába, amely magántitoksértésnek minősül, függetlenül attól, hogy a bejegyzést ténylegesen hányan és kik látták.¹⁵

Egy másik esetben személyes adatok törlése és sérelemdíj iránt indult per, mert a felperes szexuális életével kapcsolatos videók, képek, illetve a felperes személyével foglalkozó, negatív állításokat megfogalmazó cikkek jelentek meg a perbeli URL címeken. Ezen oldalak a Google keresőben a felperes nevére rákeresve 2013., 2014. és 2015. években is megjelentek rákeresésre, a felperes felszólította az alperest a Google keresőből az URL címek eltávolítására. Megállapítást nyert, hogy felelősséggel tartozik az üzemeltető a felmerült tartalomért.¹⁶

Volt olyan per is, amikor az alperes hírportált üzemeltetett, amely cikket írt az önkormányzati képviselő felperesről, aki úgy gondolja, hogy a képviselői mivoltára tekintettel a behajtási engedélye

¹⁴ Debreceni Ítéletábla Pf.I.21.062/2017/5.

¹⁵ Fővárosi Ítéletábla 32.Pf.20.467/2020/5-II.

¹⁶ Fővárosi Ítéletábla 32. Pf. 20.776/2016/4-II.

alapján nemcsak behajthat, hanem le is parkolhat a sétálóutcában. Szemléltetésként pedig a cikkbe ágyazva közölt egy fotót a felperes egyedi festésű luxusautójáról, amelynek kitakarta a rendszámát. A cikkhez számos komment érkezett, amelyek közül az alperes a felperes kérésére eltávolította a számára sérelmes, általa konkrétan megjelölt hozzászólásokat. A bíróság arra a megállapításra jutott, hogy a politikus felperes városszerte ismert, tilosban parkoló személygépkocsijának fényképe, a hozzáfűzött kommentár és kommentek nem sértik a felperes magánéletét, az a cikk tartalmát hitelesíti.¹⁷

1.5. Az emberi méltóság megsértése

A joggyakorlat-elemző csoport kiemelte¹⁹, hogy a jogsértés megállapítására jellemzően az emberi mivoltot megkérdőjelező közlések, súlyosan lealázó, alpári kifejezések használata okán kerül sor, amely valljuk be nem fordul elő ritkán az internet világában. Sok jogesetet lehetne itt megemlíteni, de álljon itt kettő.

Az alperes Facebook bejegyzésében azt közölte, hogy a felperessel szemben büntetőpert és polgári pert is nyert. A bejegyzéséhez fűzött hozzászólásában közölte a felperes teljes nevét és azt, hogy „Aki szarban turkál, nyelje is le!”, mely szövegrészt a bíróság a becsület és az emberi méltóság megsértésére alkalmasnak talált, mivel az méltatlan és a felperest nemcsak újságírói, hanem emberi mivoltában is sértő közlés.¹⁸

Egy másik perben az alperes blog-bejegyzésében a felperes írására reagálva közölte a felperesről, hogy „úgy általában is egy hülye”, „afféle tisztességes hülye”. Majd így folytatta: „Aztán kiderült, hogy egy frászt. ...pártelnök, hogy legújabb mentorának, szponzorának és gazdijának kedvenc szavát használjuk - csak egy geci. Nem hisz semmiben. ...egy rakás szar.” - megállapítva becsület és emberi méltóság a geci, rakás szar okán - öncélú gyalázkodás, a másik fél megalázására törekvés nem élvez védelmet, alpári kifejezések, használatuk nem megengedett semmilyen fórumon, az emberi mivoltot súlyosan becsmérően vonta kétségbe.¹⁹

¹⁷ Fővárosi Ítéletábla 32.Pf. 21.211/2018/4-II. ¹⁹ Összefoglaló vélemény [45]

¹⁸ Fővárosi Ítéletábla 2.Pf.20.279/2015/5/II.

¹⁹ Fővárosi Ítéletábla 2.Pf.20.982/2017/4-II.

A közösségi oldalak használata révén kialakult sajátos - sokszor sajnos vulgáris - nyelvezetű és stílusú közlési formákra, és azok bírói megítélésére a tanulmányom 4. pontjában még kitérek.

2.A közéleti szereplő és az ún. kivételes közszereplő személyiségi jogának védelme

Ahogy arra korábban utaltam, a közéleti szereplő és az ún. kivételes közszereplő személyiségi joga védelmének bemutatására jelen pontban térek ki, mivel ez a terület valamivel speciálisabb jogalkalmazást kíván. Az ismertetés után szintén szemléltetnék néhány jogesetet.

Az Alkotmánybíróság felfogása szerint a véleménynyilvánítási szabadság legbensőbb védelmi köréhez tartozik a közélettel összefüggő vélemény, mivel nemcsak az egyéni önkifejezés forrását, hanem a közélet kérdéseiben való aktív részvétel kiemelkedően fontos eszközét jelenti. Következésképpen ezért az Alkotmánybíróság gyakorlata abban is, hogy a közéleti szólás szabadságának megítélésakor a véleményszabadságból fakadó alkotmányjogi mércét különös szigorral szükséges érvényre juttatni, vagyis az ilyen szólások erősebb védelmet élveznek, korlátozásuk még szűkebb körben nyerhet igazolást. A közéleti viták azonban nem érnek véget a szűkebb értelemben vett politika világával. Átfogják az állami és önkormányzati, közhatalmi intézményrendszer működésének egészét, ideértve az igazságszolgáltatást is, illetve az állam gazdasági szerepvállalását csakúgy, mint az üzleti élet társadalmi felelősségvállalásának és az üzleti élet világában egyre sokasodó számban jelentkező közéleti, így például környezetvédelmi, energiahatékonysági, munka-, és közlekedésbiztonsági és más hasonló kérdéseket.²⁰

Azt mondhatjuk, hogy a 30/1992. (V. 26.) AB határozat óta követett gyakorlat szerint a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között, mivel az egyéni önkifejezésen túl ezek a jogok teszik lehetővé az egyén megalapozott részvételét a társadalmi és politikai folyamatokban.

²⁰ DR. VILLÁM Krisztián: *Az online térben elkövetett jogsértések az Alkotmánybíróság gyakorlatában*, Összefoglaló vélemény [237]

Az Alkotmánybíróság a szólás- és sajtószabadság, valamint a közszereplők személyiségvédelme ütközésének kérdését is vizsgálta a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatában, amelyben kifejtette, hogy fokozott alkotmányos védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak.

Az Alkotmánybíróság elvi tételeit a bírói gyakorlat is követte. A Legfelsőbb Bíróság úgy foglalt állást²¹²², hogy elvileg nem kizárt, hogy közszereplőt közügyek vitatása során olyan kritikát, bírálatot kifejező véleménnyel illessenek, amely eléri a becsületsértés szintjét, és polgári jogi szankciót vált ki. A vonatkozó gyakorlat alapján annyi bizonyos, hogy a közszereplőknek ezen a téren is többet kell eltűrniük, mint a közszereplést elkerülőknél.

A hatályos Ptk. is úgy rendelkezik, hogy a közszereplőket csekélyebb személyiségi jogi védelem illeti meg, mint a közéleti szereplést nem vállalókat. De kik is azok a közéleti szereplők? A közéleti szereplő terminológiáját az új Ptk. vezette be, addig közszereplő volt az elnevezés. A két kifejezést ma már felváltva használják, azok tartalma ugyanis megegyezik. A közéleti szereplő fogalma nyitott, ami azt jelenti, hogy a törvényben nincs pontosan meghatározva, így a bírók szabadon értelmezhetik, ki számít közszereplőnek. A közéleti szereplő vagy közszereplő fogalmát az ún. ügynöktörvény²⁴ vezette be a magyar jogba. Ezek szerint közszereplő az a személy, aki közhatalmat gyakorol, gyakorolt vagy közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölték, illetve aki a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítja, vagy alakította.²³ A mai digitális világunkban azonban a közügyek szabad megvitatásához hozzájárulhat olyan személyek magatartása is, akik egyébként közhatalmat nem gyakorolnak. A megváltozott társadalmi viszonyoknak köszönhetően tehát a közszereplői kör szélesedése figyelhető meg.

A 3145/2018. (V. 7.) AB határozat mutatott rá arra, hogy a közszereplők köre szélesebb a közhatalmat gyakorló személyek és a közszereplő politikusok körénél. Napjainkban olyan személyeknek is lehetősége nyílik egy-egy közéleti vita aktív alakítójává válni, akik korábban nem tartoztak a

²¹ BH1994.127.

²² . évi III. törvény 1. § (2) bek. 13. pontja

²³ Wikipédia, https://hu.wikipedia.org/wiki/Közéleti_szereplők, Megjelenítés időpontja: 2024. 04. 03.

közzsereplő fogalmi körébe. Ezek a személyek az ún. kivételes közzsereplők. A határozat a médiaszereplőket sorolta ebbe a kategóriába, mert közéleti vitákban jelentős véleményformáló hatással léphetnek fel. Ez a jellemvonás azonban nem csupán a médiaszereplőkre igaz, hanem azokra is, akik hatással vannak politikai döntésekre és az államélet alakulására, vagy a médiában betöltött tulajdonosi szerepükön keresztül a közvéleményre.

Elengedhetetlen azonban annak vizsgálata, hogy az érintett önkéntes elhatározása folytán váljon a közélet alakítójává. Jelentősége van továbbá annak is, hogy az érintett személynek milyen lehetőségei vannak arra, hogy a személyét, tevékenységét, nézeteit vagy hitelességét érintő megnyilvánulásokra reagálhasson. Kevésbé szorul védelemre az a közéletben önként szerepet vállaló személy, aki mindenki másnál szélesebb körben és hatékonyabban tud élni a tömegkommunikációs eszközökkel a személyét ért támadásokkal szemben. Az Alkotmánybíróság ezért hangsúlyozza, hogy a közzsereplői minőség megállapításának nem az a döntő szempontja, hogy az érintettnek mi a státusza, hanem az, hogy a közügyeket érintő, illetve közéletinek minősülő nyilvános vitában résztvevők önkéntes elhatározásuk folytán váltak-e a közügyek, a közélet alakítójává, rendszeres vagy időszakonként megjelenő szereplőjévé.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján ezt követően abban szükséges döntenet, hogy a nyilvános közlés értékítéletnek vagy tényállításnak tekinthető-e. A véleménynyilvánítás szabadsága kiterjed egyrészt az értékítéletet kifejező, az egyén személyes meggyőződését közlő megszólalásokra, függetlenül attól, hogy a vélemény értékes vagy értéktelen, helyes vagy helytelen, tiszteletre méltó vagy elvetendő. A tényállítások azonban mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valósága bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valóban bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel hangsúlyozta, hogy a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztán megalázás, illetve a bántó vagy sértő

kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása. Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmérésében öltenek testet.

Egyik ilyen perben a felperes kérte annak megállapítását, hogy az alperes megsértette a becsület és emberi méltóság védelméhez fűződő személyiségi jogát azzal, hogy a kérdéses cikkben őt gecinek, illetve egy rakás szarnak nevezte. A jelen eljárásban nem volt vitatott, hogy a felperes politikai közszereplőnek minősült az adott időpontban és az sem, hogy a vitatott kifejezések a véleménynyilvánítás egy sajátos formáját képezték. A bíróságnak abban kellett állást foglalnia, hogy az adott szöveggörnyezetben az alperesi véleménynyilvánítás élvezi-e a szabad véleménynyilvánításhoz való jog védelmét, vagy sem. A Kúria szerint alappal vonta le azt a következtetést a jogerős ítélet, hogy a politikai élet szereplői között közügyekben lefolytatott vita esetében a véleménynyilvánítás lehetőségei szinte korlátlanok, de az emberi méltóság védelme a konkrét eset összes körülményének vizsgálatához képest a véleménynyilvánítás szabadságának indokolt külső korlátja lehet. A Kúria álláspontja szerint az öncélú gyalázkodás, a szemben álló fél megalázására törekvés nem élvez alkotmányos védelmet. A Kúria szerint a jogerős ítélet helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy a kifogásolt kitételekkel az alperes a felperes emberi méltóságát és becsületét sértette meg, amikor őt dehumanizálta, emberi minőségét (mivoltát) vonta kétségbe (mindezt a felperes nem szélsőségesen kihívó politikai véleménynyilvánítása kapcsán), az alperes tehát túllépett a szabad véleménynyilvánításnak a politikai közszereplők esetében értelmezett tágabb határain is.²⁴

Egy másik perben a felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes a cikk közzétételével megsértette jóhírnévhez fűződő személyiségi jogát. Érvelése szerint az egész cikk, kiemelten a címével, alkalmas a lejáratására. Valótlan állításként jelölte meg a publikáció címét, azaz, hogy „A keresztényeket gyalázta...”, a „...rendszeresen tesz közzé kereszténygalázó posztokat a közösségi médiában...” kijelentést, az „Azonban amiben környezetügyi szakértője igazán lubickol, az a nyílt színi kereszténygalázás” fordulatot és a „... nyíltan uszít a keresztények ellen ...” közlést.

²⁴ Kúria Pfv. 20.387/2018/6.

Előadta, hogy a cikk miatt fenyegetések érték. Az elsőfokú bíróság abból indult ki, hogy a felperes nem médiaszolgáltató. Az alperes írásába beillesztett képernyőképek alapján azonban a felperes nem csak megosztotta a közléseket, mivel az első két esetben saját Facebook-profilja látható. Ezért a bíróság nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy az „oldal megnevezése” elnevezésű portál a felperes által üzemeltetett Facebook oldal-e. A felperest a Ptk. 2:44. §-a alapján közéleti szereplőnek tekintette. Megállapította, hogy a felperes közlései nem egy zárt Facebook-csoportban jelentek meg, így a kijelentések bárki számára hozzáférhetők, nyilvánosak. Ezért a felperes a közléseit nyilvánosság előtt tette, ezzel közszereplővé vált, így nagyobb türelemmel kell tőrnie a személyét érintő véleménynyilvánításokat. Tehát elsőként arról kellett döntenie, hogy az értékelendő véleménynyilvánítás a közügyek vitájához tartozik-e. A bíróság úgy foglalt állást, hogy a fővárosi önkormányzat egyik tisztségviselőjének a kereszténységgel kapcsolatban megfogalmazott közlései és azok sajtóban megjelenítése a közérdeklődésére számot tartó téma. A felperes helyesen érvelt azzal, hogy önmagában egy közösségi oldalon közzétett poszt nem teszi annak közzétételét közszereplővé. A felperes azonban a helyhatóság alkalmazásában álló köztisztviselőként is ismert. Korábbi, szintén a kereszténységgel kapcsolatos, a sajtóban önként vállalt közszereplései, különböző civil szervezetekben való részvétele, aktív közéleti szerepvállalása, publikációi és ezáltal a közélet önként vállalt alakítása folytán kell a személyét érintő kritikái megjegyzéseket az átlagosnál fokozottabban tőrnie. Így a konkrét, szintén a keresztény közösséget érintő megnyilvánulásai és annak sajtóbéli értékelése tekintetében közszereplőként tekintendő, magatartása a perbeli esetben a kivételes közéleti szereplők közé emelte.

A Fővárosi Ítélet tábla azt is kihangsúlyozta, hogy e személyi kör részesei csupán egy ideig kerülnek a közérdeklődés homlokterébe valamely aktuális eseménnyel kapcsolatban. Az e kategóriába tartozó személyek esetén a közérdeklődésre számot tartó információ arra az eseményre korlátozódik, amelynek révén az illető a közérdeklődés középpontjába került. Az elsőfokú bíróság által alkalmazott értékítélet kategóriájába sorolás ezért helyes volt, a perben sérelmezett kifejezések a cikk írójának értékelését fejezték ki a felperesnek egy közösségi oldalon bárki által megismerhető bejegyzései miatt. A véleménynyilvánításnak (értékítéletnek) minősülő közlés csak abban az esetben sérelmezhető, ha az kifejezésmódjában indokolatlanul sértő vagy bántó. Ez a jelen közlések

tekintetében nem állapítható meg, a keresetben pedig a felperes a kijelentések becsületsértő jellegét nem állította.²⁵

Egy további jogesetben a felperes kereseti kérelmében annak megállapítását kérte, hogy az I. rendű alperes a wwwportál internetes hírportálon 2021. november 16. napján „cikk címe” címmel közzétett cikkben közvetlenül a cikk címe alatt közzétett, a róla készült fényképfelvétel közzétételével megsértette a képmáshoz való jogát. Az elsőfokú bíróság helytállóan mutatott rá arra, hogy a felperes a „műsor címe” című műsorban feltűnt, azóta is népszerűségnek örvendő, a médiában gyakran megjelenő énekesként ún. kivételes közszereplő, aki magánéletének bizonyos részleteit is a nyilvánosság elé tárta, azáltal, hogy olyan népszerű műsorokban szerepelt, amelyek a magánéletébe is betekintést engedtek, továbbá a televízióban, sajtóban magánéletéről, párkapcsolatáról is rendszeresen nyilatkozott. Autókereskedői tevékenységéről is nyilatkozott többek között a TV csatorna műsoraiban, mely tevékenységével összefüggésben a felperest különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó bűncselekménnyel gyanúsítják, terhére 22 bűnesetet rónak, az elkövetési érték több mint 350.000.000 forint, a felperes előzetes letartóztatásba is került. Ilyen súlyú bűncselekmények esetén a bírói gyakorlat elismeri a „kéretlen” közismertséget, a felperes személye, ezen cselekményei a gépkocsikereskedői tevékenysége körében is közérdeklődésre tarthatnak számot, a vele kapcsolatos események felkelthetik a közvélemény figyelmét. Az ezeket érintő hírek jelentős sajtónyilvánosságot is kaptak, megjegyezve, hogy a felperes előzetes letartóztatásával, a börtönben töltött idejével kapcsolatosan a felperes maga is megnyilvánult a sajtóban, jogi képviselőjén keresztül is.

Az a körülmény, hogy az énekesként közismert felperes neve egy jelentős súlyú bűncselekmény vonatkozásában merült fel, amely okán büntetőeljárás indult, a felperes előzetes letartóztatásba is került, alappal tarthat igényt a közvélemény érdeklődésére, ezzel a felperesnek számolnia kell. A perbeli esetben a felperes közszereplői minőségének, a cikk által tárgyalt téma közérdekű jellegének vizsgálatát követően azt kellett értékelni, hogy a jogvita tárgyát képező fénykép a közérdeklődésre számot tartó tájékoztatást elősegítette-e, annak körébe tartozott-e. A perbeli esetben a Fővárosi Ítéletábla jelentőséget tulajdonított annak, hogy a cikk témája, a korábban ismertté vált bírósági

²⁵ 27 Fővárosi Ítéletábla Pf. 20.276/2022/4.

eljárás olyan esemény volt, amelyet - annak tárgyára, és a felperes személyére tekintettel - a sajtó hosszú időn keresztül kiemelt figyelemmel követett, és amelynek fejleményeiről rendszeresen beszámolt. E büntetőeljárásban a felperes terheltként vett részt, a büntetőeljárás a felperes személyére, a károsultak jelentős számára és a tetemes elkövetési értékre tekintettel közérdeklődésre tartott számot. Ezek alapján egyértelműen megállapítható, hogy a jogvita tárgyát képező fénykép és a cikk, amelyhez kapcsolódott, közérdeklődésre számot tartó eseményről szóló tudósításnak, a jelenkor történései bemutatásának minősül. Az alperes által közölt, illusztrált cikkekre ezért vonatkozik a közügyek vitatását megillető kiemelkedő alkotmányos védelem, melynek értelmében a szólás- és sajtószabadság a közéleti szereplők személyiségének védelmében csak szűk körben - az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő emberi méltóság korlátozhatatlan, az emberi státuszt meghatározó lényegére tekintettel - korlátozható. A kifogásolt fénykép és a cikk tartalma egymással összefüggésben állnak, a cikk a felperessel szemben folyó büntetőeljárásról, ennek keretében előzetes letartóztatásának fenntartásáról is beszámol. Mindez az írás tartalmából kiderül, a cikk nem jelent a felperes bűnössége tekintetében előzetes ítéletmondást, a felperest nem állítja be egyértelműen bűnösnek még akkor sem, ha rá vonatkozóan a büntetőeljárás tárgyát képező, elsikkasztott pénz sorsát esetlegesen nem is a valóságnak megfelelően ismerteti.²⁶

3.A személyiségi jogi jogsértésekhez kapcsolódó szankciók

Jelen pontban az kerül ismertetésre, hogy a fentiekben részletezett személyiségi jogi jogsértésekhez milyen szankciók társulhatnak. Ebben a kérdésben a Ptk. nyújt nekünk segítséget. A 2:51. § (1) bekezdése szerint, akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján - az elévülési időn belül - az eset körülményeihez képest követelheti *a)* a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását; *b)* a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől; *c)* azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot; *d)* a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását; *e)*

²⁶ 28 Fővárosi Ítéletábla Pf. 20.398/2022/4.

azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint. Emellett a Ptk. 2:52. § (1) bekezdése lehetővé teszi, hogy akit személyiségi jogában megsértettek, e jogsértéssel összefüggésben sérelemdíjat követeljen.

Láthatjuk tehát, hogy a szankciók vegyes jellegűek. Vannak közöttük alapvetően erkölcsi jellegűek és vannak klasszikus vagyoni jogiak is. A szankciók sokféleségét részben az indokolja, hogy a személyiségsértő magatartások is rendkívül sokfélék lehetnek: indítékuk, célzatuk, súlyuk, következményük stb. alapján, részben pedig a megsértett személy választási lehetőségének a biztosítása is szükségessé teszi e sokféleséget.

A joggyakorlat-elemző csoport arra a következtetésre jutott²⁷, hogy a szabályok alkalmazása az online felületen elkövetett jogsértések esetén nem problémamentes. Ennek egyik oka az internetes tartalom egyszerű megváltoztatásában keresendő.

Rámutatott továbbá arra²⁸, hogy a személyiségi jogsértés megállapításához leggyakrabban társuló szankció az elégtételadás és a sérelemdíj fizetésére kötelezés volt a vizsgált perekben. A Ptk. 2:51. § (1) bekezdés szerinti szankciós gyakorlat általában véve az *a*) pont, vagyis a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítása melletti további jogkövetkezmények alkalmazásával jár. Emellett gyakran éltek a bíróságok a jogsértéstől való jövőbeni eltiltás és a nyilvános elégtételadás eszközével. Mivel a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés *d*) pontjában meghatározott szankció első fordulata tartalmi átfedésben van a *b*) pont rendelkezésével, továbbá a harmadik fordulat szerinti „dolog megsemmisítése” kevésbé értelmezhető az online tér sajátosságaira tekintettel, a *b*) és *d*) pont együtt általában eleve nem is szerepelt a kért jogkövetkezmények között. A *d*) pont utolsó fordulata leginkább képek, felvételek eltávolítását vagy bizonyos részletek kitarakását jelentette.

Emellett előfordult a szöveg jogsértőnek talált részleteinek (akár egy teljes bejegyzésnek) törlésére vonatkozó kötelezés a jogsértő Facebook oldaláról, honlapjáról. Ezekben az ügyekben a

²⁷ Összefoglaló vélemény [12]

²⁸ Összefoglaló vélemény [72]

végrehajtásnál a bíróság figyelemmel volt a törlésre, eltávolításra jogosult személyére és a kötelezést ehhez illeszkedve fogalmazta meg. A 2:51. § (1) bekezdés e) pont szerinti jogkövetkezmény alkalmazására nem volt példa a vizsgált ügyek között, a keresetek elenyésző esetben irányultak a gazdagodás megtérítésére. Ennek oka lehet, hogy az online tartalom esetében nehéz meghatározni és bizonyítani a vagyoni előnyt.

Az alábbiakban röviden tekintsük át az egyes személyiségi jogi jogsértésekhez kapcsolódó szankciókat.

3.1. A jogsértés megtörténtének bírósági megállapítása

Akit személyiségi jogában megsértének, a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés a) pontja alapján követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását.

A jogsértés bírósági megállapítása minden további szankció kiszabásának feltétele, de bizonyos esetekben önálló jogvédelmi eszköz is lehet. Ha a bíróság megállapítja, hogy a sértettel szemben elkövetett cselekmény jogsértés, azzal prevenciós és pszichikai értelemben vett reparációs funkciót is szolgál, és kifejezi szolidaritását az állam és a jog nevében a sértett mellett. Előfordul tehát, hogy a sérelmet szenvedett önmagában ezzel a szankcióval is megelegszik, azonban sokkal gyakoribb, hogy további jogkövetkezmény alkalmazását kéri.

3.2. A jogsértő kötelezése a jogsértés abbahagyására és eltiltása a további jogsértéstől

Akit személyiségi jogában megsértének, a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés b) pontja alapján követelheti egyrészt a jogsértés abbahagyását. Ezt a jogkövetkezményt nyilvánvalóan akkor lehet alkalmazni, ha a jogsértő magatartás még folyamatban van.

Az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértéseknél is elmondhatjuk, hogy az internetes sajtótermékben megjelentetett közlemény, vagy akár az online térben megjelenő egyéb közlések (pl.: Facebook poszt, komment stb.) is a közlemény nyilvánosságra hozatalával befejezett cselekmény. Így a bíróságoknak nem kellene alkalmazniuk a jogsértés abbahagyásának jogkövetkezményét a közösségi

médiában megvalósult online személyiségi jogsértésekre, mivel a jogsértő magatartások például a kép elkészítésével, továbbításával, vagy a jogsértő közlés közzétételével befejezetté válik.

Másrészt a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés b) pontja alapján követelheti a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől. Az eltiltásra való kötelezés akkor indokolt, ha okkal lehet tartani attól, hogy a jogsértő a cselekményét megismétli.

Azt mondhatjuk, hogy a jogsértés megállapítása esetén a bírói gyakorlat egy része automatikusan alkalmazza az eltiltás szankcióját. Van azonban olyan álláspont is, mely szerint az eltiltás mellőzhető, ha az eset összes körülménye, illetve a jogsértés jellege folytán objektíve kizárt az újabb jogsértés elkövetésének még az elvi lehetősége is.

3.3. Az elégtételadás

Akit személyiségi jogában megsértettek, a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés c) pontja alapján követelheti azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot.

Az elégtételadási kötelezettségben a személyiségi jogi szankciók erkölcsi jellege igen hangsúlyosan mutatkozik meg, mivel a jogsértőt arra kötelezi a bíróság, hogy ismerje el cselekményének jogsértő voltát, és egyben juttassa kifejezésre megbánását. Tehát jóvátételi funkciója van. Ettől remélhető, hogy mind a jogsértő, mind pedig a társadalmi környezet tudatvilágában a sérelem folytán bekövetkezett negatív változás pozitív irányban helyreálljon.

Az elégtételadás megjelenítésének elrendelése nagyban támaszkodik a sajtóhelyreigazítási perekben kialakított gyakorlatokra, főleg az elégtételadás megjelentetésének helye, módja, időtartama tekintetében. Az online térben elkövetett jogsértés esetén például a bíróság elrendelheti, hogy az alperes az elégtételt nyújtó nyilatkozatot az internetes közösségi portálon fenntartott idővonalán tegye közzé, vagy akár 30 napra tegye közzé a nyilvánosság számára elérhető módon az ítélet rendelkező részének jogsértést megállapító részét. A közzététel tekintetében az a vezérlő elv, hogy

azok, akik az online felületről szereztek tudomást a személyiségi jogot sértő kijelentésekről, a jogorvoslatról is ugyanezen a felületen értesüljenek.

A gyakorlatban azonban ez több problémát is felvet. Ahogyan azt láttuk, az elégtételadás akkor tölti be jóvátételi funkcióját, ha ugyanazt a nyilvánosságot éri el, amely előtt a jogsértés történt. Mivel azonban előfordulhat, hogy már megszűnt az a zárt Facebook csoport, amelyben az alperes a jogsértő bejegyzést közzétette, nem állapítható meg, hogy kik előtt történt a jogsértés. Nem bizonyított, hogy a felperes Facebook oldalán regisztrált ismerősei közül bárki is a csoport tagja volt, ezért az ezen az oldalon történő elégtételadás nem töltheti be jóvátételi funkcióját, sőt alappal feltételezhető, hogy negatív tartalmú posztokra adna okot, melyekkel további jogsértést generálna, és ez egyértelműen ellentétes az elégtételadás céljával. Ebben az esetben célszerű mellőzni az alperes kötelezését az elsőfokú ítélet rendelkező részének saját Facebook oldalon történő közzétételére, és magánlevélben történő elégtételadásra kötelezni.

Problémát jelent továbbá, hogy a közösségi médiában, illetve az interneten megjelenő közlések egyrészt gyorsan aktualitásukat veszítik, és rövid időn belül már csak tárolt formában, vagy keresőprogrammal érhetőek el, ezen a módon azonban hosszabb ideig megmaradhatnak az online térben. Ha az elégtételt az eredeti, a bírósági eljárás végére valószínűsíthetően már archivált, tárolt, időben hátra sorolt közlés helyén, a jogsértő tartalomnál helyezik el, azok a személyek, akik korábban az érintettre vonatkozó jogsértő állításról tudomást szereztek, nagy valószínűséggel nem szereznek tudomást annak jogsértő jellegéről. Ha pedig a Facebook profil oldalán, az aktuális információk között rendelik közzétenni az elégtételadás szövegét, azok, akik nem férnek hozzá az eredeti, jogsértőnek minősült tartalomhoz, nem minden esetben tudják értelmezni, hogy mi volt a valótlan, vagy jogsértő állítás, a felperes újabb sérelmet szenvedhet el az információ közlése miatt.

E probléma megoldása érdekében a bíróságok többféle módszerhez folyamodtak. Egyrészt a cikkekben, posztolt írásokban történt online jogsértések esetében meghatározták, hogy az elégtételadó közlemény mennyi ideig legyen elérhető. Ennek során többször alkalmazták a sajtóhelyreigazítási perek bírósági gyakorlatában elterjedt azon rendelkezést, amely szerint az elégtételt adó közleményt meghatározott ideig kell közzétenni, de legalább addig, amíg a sérelmezett

cikk/írás elérhető, vagy konkrétan rögzítették, hogy e közlemény mennyi ideig legyen hozzáférhető. Másrészt a bíróságok - kisebb-nagyobb pontossággal - igyekeztek meghatározni az elégtételadó közlemény közzétételének pontos helyét vagy módját is²⁹.

Álláspontom szerint mivel a közösségi médiában megjelenő információk gyorsan elavulnak, ezért nagyobb jelentősége lenne annak, hogy az elégtétel rövidebb ideig, azonban a jogsértésről tudomást szerző közönség számára jól látható, érzékelhető helyen is megjelenjen (pl. 24 óráig az internetes újság főoldalán, vagy a Facebook üzenőfalán, stb.).

Az elégtételadás módjának meghatározásánál a végrehajtással kapcsolatos viták elkerülése érdekében nagyon fontos annak megjelölése, hogy konkrétan melyik Facebook oldalon (kinek a Facebook oldalán), a Facebook profil mely helyén (idővonal, üzenőfal, posztolás helye stb.), illetve milyen Facebook nyilvánosság mellett kell az elégtételt megadni és milyen időtartamban kell az elégtételadó közleményt, vagy a bíróság jogsértést megállapító rendelkezését közzétenni, elérhetővé tenni.

3.4.A sérelmes helyzet megszüntetése és jogsértést megelőző állapot helyreállítása

Akit személyiségi jogában megsértettek, a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés d) pontja alapján követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését és a jogsértést megelőző állapot helyreállítását. Ezt a jogkövetkezményt akkor lehet alkalmazni, ha a személyiségi jogsértéssel előidézett helyzet vagy állapot még fennáll. Tipikusan tevőleges magatartásra kötelezést jelent, aminek enyhébb vagy súlyosabb anyagi vonzata is van a jogsértőre nézve, anélkül azonban, hogy ez a sérelmet szenvedett fél szempontjából kártérítésnek minősülne.

Azt mondhatjuk, hogy akkor tekinthető fennállónak az online térben elkövetett jogsértéssel előidézett helyzet vagy állapot, ha a jogsértő magatartás következménye (pl.: a jogsértő közlés, vagy a jogsértő módon felhasznált fénykép) még az érdemi döntés időpontjában is elérhető az interneten. Ebben az esetben kötelezhető a jogsértő például a jogsértő tartalom törlésére. Azt, hogy a jogsértőnek pontosan mit kell letörölnie, minden esetben az általa elkövetett jogsértés mértékéhez

²⁹ Összefoglaló vélemény [107]

igazítandó. A részleges törlésre, eltávolításra vonatkozó kötelezés esetén is elengedhetetlen, hogy az ítéleti rendelkezés pontosan - adott esetben a szövegből idézve - tartalmazza, hogy a szövegből mit kell törölni.

Figyelemmel kell lenni az elégtételadás és a törlési kérelem közötti összefüggésekre is. A jogsértő tartalmak törlése, különösen jóhírnevet sértő állítások esetén értelmezhetetlenné teheti az elégtételadó közleményt, ha azt a jogsértő részeket tartalmazó bejegyzés megjelenésének helyén, a bejegyzésnél rendelik közzétenni. A jóhírnév sértéssel előállt sérelmes helyzet általában megfelelő elégtétel adásával megszüntethető, és a sérelmet szenvedett felek is a sérelemdíj és a jogsértés megállapítása mellett legtöbbször ezt a jogkövetkezményt igénylik.

3.5. A jogsértéssel elért előny átengedése

A Ptk. 2:51. § (1) bekezdés e) pontja értelmében a személyiségi jogában megsértett személy a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint követelheti, hogy a jogsértéssel elért vagyoni előnyt a jogsértő vagy annak jogutódja részére engedje át. Új szankció a Ptk.-ban, hogy az objektív szankciók körében lehetőséget biztosít a sértett számára a jogsértőnél a jogsértéssel előállt vagyoni előny átengedésének követelésére. A joggyakorlat-elemző csoport arra jutott³⁰, hogy a vizsgált ügyekben ilyen szankció alkalmazására nem volt példa, indokolt lehetne az alkalmazása az ún. klikkvadász (clickbait) jogsértések esetén, a kattintásszámhoz kapcsolódó reklámbevételekre figyelemmel.

4.A sérelemdíj

A Ptk. 2:52. § (1) bekezdése értelmében, akit személyiségi jogában megsértettek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért. A (3) bekezdés szerint a sérelemdíj mértékét a bíróság az eset összes körülményeire - különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és a környezetre gyakorolt hatására - tekintettel, egy összegben határozza meg.

³⁰ Összefoglaló vélemény [111]

Elérkezve írásom „fő jogkövetkezményéhez”, szeretném átfogóbban bemutatni ezt a szankciót.

4.1. Megjelenik a „sérelem bére”

A sérelemdíj mint a személyiségi jogok megsértésének pénzbeli elégtétellel történő közvetett kompenzációja a Ptk. által bevezetett új, ugyanakkor nem előzmények nélküli jogintézménye a magyar polgári jogban.

Már a Magánjogi törvényjavaslat (Mtj.) 1928-ban tartalmazott olyan rendelkezést, miszerint a károkozó a nem vagyoni kárért is megfelelő pénzbeli kártérítéssel - elégtétellel - tartozott, amennyiben az eset körülményeire tekintettel ezt a méltányosság megkívánta. Az 1959-es Ptk. 1977. évi módosításával került azonban a törvény szövegébe a nem vagyoni kártérítés intézménye (354.§), mely szerint a károkozó köteles volt megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát, ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét vagy egyébként életét tartósan és súlyosan megnehezítette, illetőleg a jogi személynek a gazdasági forgalomban való részvételét hátrányosan befolyásolta. Az Alkotmánybíróság 1992-ben megsemmisítette a Ptk. fenti szakaszából a nem vagyoni kártérítés alkalmazhatóságának feltételéül szabott azon szövegrészt, miszerint „ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét, vagy egyébként életét tartósan és súlyosan megnehezítette”, vagyis a korábbiakhoz képest a Ptk. 354. §-a a következő szöveggel maradt hatályban: „A károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát.”³¹

A nem vagyoni kártérítés jogalkalmazási nehézségekkel terhelt és komoly elméleti vitákkal kísért intézmény volt. Ahogyan arra Pribula László is rámutatott³² a régi Ptk. tulajdonképpen csupán azt rögzítette, hogy a nem vagyoni kártérítés létezik, azonban több, a jogalkalmazás szempontjából el nem hanyagolható kérdésre nem adott választ. A teljesség igénye nélkül, nem adott választ például arra, hogy a nem vagyoni kártérítés kizárólag a személyhez fűződő jogok megsértésének szankciója,

³¹ BARZÓ Tímea: *A nem vagyoni sérelem szankcionálásának fejlődési tendenciái, Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára*, Szeged, 2016. 38.

³² PRIBULA László: *A sérelemdíj, mint a nem vagyoni kártérítés „jogutódja”? - A jogintézmény bevezetésének eljárási problémái*. Jogtudományi Közlöny, 71/3, 2016. 130.

vagy akár más jellegű jogsértés következménye is lehet. Eltérő álláspontok alakultak ki a tekintetben is, hogy mi tekinthető a nem vagyoni kártérítés funkciójának. Kérdésként merült fel továbbá az is, hogy a nem vagyoni kártérítésre kötelezés feltétele csupán a sérelem bekövetkezése és ez természetesen nem vagyoni kár bekövetkezésével is jár, vagy a személyiségi jog megsértésétől elkülönülten a sérelem folytán okozott - akár súlyos, akár jelentéktelen - hátrány igazolása is szükséges a marasztaláshoz.

Az biztos, hogy a bírói gyakorlat számára kétségtelenül komoly nehézségeket okozott a nem vagyoni kártérítés alkalmazása.

A nem vagyoni kártérítés intézményét a 2014. március 15. napján hatályba lépő, 2013. évi V. törvény, Magyarország új Polgári Törvénykönyve szüntette meg, és helyette a személyiségi jogok védelmének hatékony szankciójaként bevezette a sérelemdíjat. A Ptk. a sérelemdíj bevezetésével nem csupán átnevezi a nem vagyoni kártérítés jogintézményét, hanem áthelyezi azt a személyiségi jogok megsértésének szankciói közé. Ezzel rendszertanilag és dogmatikailag elszakítja az erkölcsi sérelmekért járó „kárpótlást” a kártérítéstől.

4.2. Alapvetések a sérelemdíj kapcsán

A sérelemdíj a Ptk. szabályozásában már egyértelműen nem egy új felelősségi tényállás, hanem a személyiségi jog szerves részeként általános személyiségvédelmi eszköz, önálló személyiségi jogi szankció, amely a kártérítéstől eltérő alapokon nyugszik. A Ptk. ezzel tulajdonképpen kimondja, hogy a személyiség bármely dimenziójának megsértésével okozott következmények pénzbeli ellensúlyozása nem kártérítés. Tekintve azonban, hogy a sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire a Ptk. a kártérítési felelősség szabályait rendeli alkalmazni, mégsem szakad el egymástól teljesen a két jogintézmény. A Ptk. azonban csupán az ítélezés jogtechnikai szempontjából tartja a továbbiakban alkalmazhatónak a sérelemdíjra a kártérítés szabályait, azok csak, mint a jogalkalmazó munkájának megkönnyítéseként szerepelnek a sérelemdíj szabályai között. A Ptk. kifejezetten kimondja, hogy a sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire - különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára - a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni.

Ez az utaló szabály tehát a kötelezett személyének és a kimentés módjának meghatározásával kapcsolatban a kártérítés szabályait hívja segítségül.

A sérelemdíj-fizetés kötelezettsége alóli mentesülés feltételeit - a kártérítési felelősség alóli mentesüléshez hasonlóan - a jogsértő személyre irányadó felelősségi rendszer alapján kell meghatározni. Ez azt jelenti, hogy szerződésen kívüli jogsértés esetén az adott kimentési rendszer feltételeit kell támasztani, leggyakrabban tehát a felróhatósági (Ptk. 6:519. §) vagy a veszélyes üzemi felelősség kimentési kritériumai (Ptk. 6:535. § (1) bekezdés) érvényesülnek, ugyanúgy, mint a kártérítési igény megítélésénél. Az általános deliktualis kártérítési felelősség körébe tartozó sérelemdíj iránti igény esetén a személyiségi jogot sértő személy akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható, vagyis úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A veszélyes üzem üzemben tartója pedig a sérelemdíj iránti igény esetén is azzal mentheti ki magát, hogy bizonyítja: a sérelmet olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik.

Ha pedig a sérelemdíj iránti igényt egy szerződésszegés következményeként kell elbírálni, a szerződésszegési kártérítési felelősség - a Ptk. által szigorított - kimentési feltételeit kell érvényesíteni. Ilyen eset fordulhat elő például személyfuvarozási szerződés keretében elkövetett személyiségi jogsértés: élet, testi épség, egészség megkárosítása miatti sérelemdíjigény elbírálásánál. A szerződésszegésből származó sérelemdíj iránti igény elhárításához az kell, hogy a szerződésszegő fél bizonyítsa: a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa (Ptk. 6:142. §). Mivel azonban a sérelemdíj nem kártérítés, a Ptk. 6:143. §-ában foglalt, a szerződésszegéssel okozott kár megtérítésének mértékére vonatkozó szabályok a sérelemdíj fizetése iránti kötelezettségre nem alkalmazandók.

Elmondható továbbá a sérelemdíj iránti igénnyel kapcsolatban, hogy fokozottan érvényesül a sértett személyéhez kötöttség elve, ezért a személyiségi jogokat és az azok megsértéséből származó igényeket a Ptk. szerint csak személyesen lehet érvényesíteni. Nem ruházható át élők között, és nem

is örökölheto. Fontos azonban megjegyezni, hogy ha a sértett a sérelemdij iránti igényt a bíróság előtt érvényesítette, a sértett örököse a sérelemdij iránti igény perbeli érvényesítésére jogot nyer.

4.3.A sérelemdij funkciói, mértékének meghatározása

Abból a gondolatból kiindulva, hogy a nem vagyoni sérelem a személyiségi jogsértéssel okozati összefüggésben a sérelmet szenvedett személy hiányérzete folytán bekövetkezett veszteség, amely a sérelmet szenvedett személy pszichéjében fejt ki a hatását, és ekként a lelki egyensúly megbomlását eredményezi, jól látszik, hogy a sérelemdijként pénzben megítélhető összeg és az átélt sérelem között átlátható logikai kapcsolat nem állítható fel. Ennek ellenére a jogalkalmazásnak kiszámíthatónak kell lennie, ehhez pedig kellene olyan szempontok, amelyek alapján a bíróságok meggyőző és megnyugtató módon indokolt döntést tudnak hozni. Ezen követelményeknek való megfelelést legjobban az szolgálja, ha a bíróságok mindenekelőtt abból indulnak ki, hogy milyen célból is kell, illetve lehet bárkit sérelemdij megfizetésére kötelezni. Ha megállapítást nyer a sérelemdijra kötelezés célja, ez alapján eldönthető, hogy adott esetben be tudja-e tölteni funkcióját, és ha igen, ahhoz mekkora összegű marasztalás szükséges.

A Ptk. indoklása szerint a sérelemdij a személyiségi jogok megsértésének vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja és egyben magánjogi büntetése. Ezt szükséges kiegészíteni azzal, hogy a sérelemdij prevenciók célokat is szolgál a hasonló jogsértések megelőzése érdekében.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a személyiségi jog az ember értékminőségének kifejeződése. Így a személyiségi jog megsértése a személyiség értékminőségének a csökkenését eredményezi. A kárban megvalósuló veszteség az elveszett életöröm, a „kellemességérzet elvesztése”, az életminőség romlása.³³ Ez az az immateriális hátrány, amelyre korábban a nem vagyoni kártérítés intézménye, jelenleg a sérelemdij reagálni kíván. Bár vannak olyan személyiségi jogsértési esetek, amelyek személyiségre gyakorolt hatása könnyebben megfogalmazható és kimutatható, mint például, ha a bekövetkezett hátrány valamilyen fizikai sérülésben nyilvánul meg, azonban vannak más jellegű

³³ Legfelsőbb Bíróság Pfv.III.20.391/2010., Pfv.III.20.436/2010.

személyiségi jogsértések, amelyek esetén a hátrány, veszteség a külvilág számára egyáltalán nem észlelhető. Ez utóbbi esetben a károsult a külső behatást kizárólag lelki traumaként éli meg, és ennek a személyiségre gyakorolt hatása az, amely a személyiségi jogok megsértését megvalósítja. Tulajdonképpen az a lelki trauma, megrázkódtatás az, amelynek ellensúlyozására a sérelemdíj is hivatott.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a sérelemdíj funkciói az alábbiak:

- a) **Kompenzáció:** a sérelemmel okozott hátrány kiegyenlítését célozza. Az elszenvedett sérelem hozzávetőleges, alternatív kiegyensúlyozását jelenti olyan vagyoni szolgáltatás nyújtásával, amely az elszenvedett sérelemért arányosnak becsült, más nemű - pénzben kifejezett - előnyt nyújt.
- b) **Elégtétel:** magában foglalja a jogsértés társadalmi elítélését, az okozott sérelem kompenzáláshoz fűződő igény elismerését és azt a tényt, hogy a sérelemmel való megküzdés folyamatát a társadalom támogatandónak tekinti és méltányolja, amellyel a sérelmet szenvedett személy úgy érezheti, hogy maga is mindent megtett, és a társadalom is mindent megtett érte annak érdekében, hogy a sérelem miatt megbomlott testi és lelki egyensúlya helyreálljon.
- c) **Magánjogi büntetés:** a jogalkotó és jogalkalmazó célja, hogy reagáljon a jogsértő jogellenes magatartására egy olyan összegű pénzfizetésre kötelezéssel, amelynek mércéje a jogsértés súlya és a jogsértő szubjektuma.
- d) **Prevenció:** habár csak kiegészítő jelleggel, de a sérelemdíj céljai között szerepel, hogy mind a konkrét jogsértő (speciális prevenció), mind a társadalom (generális prevenció) szintjén visszatartó hatással legyen további személyiségi jogsértésektől.³⁴

³⁴ VIZKELETI Edit: *A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései, A személyiség és védelme*. Szerkesztette: Görög Márta, Menyhárd Attila és Koltay András. Budapest, 2017. 379 - 388.

Mindezen funkciókat a bíróságoknak akként kell az ítélezésük során figyelembe venni és értékelni, hogy a sérelemdíj elsődleges funkciójának a kompenzációt és az elégtételt kell tekinteni, amelyekhez a magánjogi büntetés és a prevenció csupán kiegészítő jelleggel, segítő, támogató céllal kapcsolódik.

Jelentős változtatása a törvényhozásnak, hogy a Ptk. megdönthetetlen vélelmet állít fel hátrányokozásra nézve annak kimondásával, hogy a sérelemdíj megfizetésére való kötelezésnek nem feltétele az, hogy a sértett az őt ért hátrányt bizonyítsa, azaz a jogsértés ténye önmagában szankcionálható sérelemdíjjal, bizonyított hátrány nélkül is. Csöndes Mónika gondolatait idézve, a sérelemdíj intézményének megalkotása és a személyiségi jogsérelmek szankcionálásának a kártérítési jogi szabályanyagából való kiemelése éppen azt célozta, hogy orvosolja a tételes jogi rendelkezésekből következő azon fogalmi képtelenséget, hogy a sérelmet szenvedett féltől a kártérítési jog dogmatikája és szabályai szerint követeljük meg a sérelem bekövetkezésének és annak összegszerűségének bizonyítását.³⁵

Ezzel a törvényhozási technikával a jogalkotó azonban a bírói gyakorlatot kezdetben újra teljesen elbizonytalanította. Felmerült a kérdés, hogy eszerint a bíróságoknak bármilyen bagatell jogsértés esetén meg kell ítélnie a sértett javára bármilyen bagatell összegű sérelemdíjat? Azt mondhatjuk, hogy az évek alatt a bírói gyakorlat azt az álláspontot alakította ki, hogy a Ptk. 2:52. § (1) bekezdésének helyes, cél szerinti értelmezése szerint a szankció akkor kerülhet alkalmazásra, ha az képes betölteni a fentiekben kifejtett funkcióit. Márpedig a sérelemdíjban való marasztalás lehetőségét biztosító törvényi rendelkezések céljának az a jogalkalmazás felel meg, amely nem marasztal olyan alacsony, bagatell összegű sérelemdíj megfizetésére, amely nem alkalmas sem a sérelem közvetett kompenzálására, sem a magánjogi büntetés jogsértéstől visszatartó preventív hatásának a kifejtésére.

Ami a sérelemdíj mértékének meghatározását illeti, a Ptk. 2:52. § (3) bekezdése rögzíti azt, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni a sérelemdíj összegének meghatározása során. Ezek különösen: a jogsértés súlya, ismétlődő jellege, a felróhatóság mértéke, a jogsértésnek a sértettre és

³⁵ CSÖNDES Mónika: *Előreláthatóság, okozatosság és a sérelemdíj iránti igény*. Lábady Tamás emlékkönyv, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2019. 222.

környezetére gyakorolt hatása. Ezen szempontok egyértelműen megjelenítik a sérelemdíjnak a nem vagyoni kártérítéshez hasonló kompenzációs funkcióját. Azonban olyan, a korábbi gyakorlathoz képest új elemek is megjelentek, amelyek nemcsak a sérelmet szenvedett félnél bekövetkezett negatív hatásokat, hanem a sérelmet okozó személy részéről kifejtett magatartást is értékelik: a jogsértés súlya, ismétlődő jellege és a felróhatóság mértéke mind a jogsértő személyének, magatartásának tulajdonságai.³⁶

Görög Márta úgy fogalmaz³⁷, hogy a jogsértés súlyának, az ismétlődő jellegének az értékelése alapvetően a büntető - utóbbi a büntetőjogi - jelleg irányába sodorva alapvetően az elégtételi funkciót erősíti, míg a jogsértésnek a sérelmet szenvedettre és környezetére gyakorolt hatásának értékelése a kompenzációs funkciót erősíti.

Az összecszerűségi kérdésben tehát vizsgálni szükséges az azt befolyásoló különös szempontokat. Figyelembe veendő kritériumok többek között a jogsértés súlyossága (értékelni kell, hogy a jogosultnak mely személyiségi joga és milyen sérelmet szenvedett el), a jogsértéssel okozott sérelem, hátrány, kellő visszatartó hatást gyakoroljon a jogsértőre, a sértett ne jusson indokolatlanul magas és túlzott nyereséghez, a sérelmet szenvedett és jogsértő érdekeinek egybevetése, anyagi helyzetük vizsgálata és mérlegelése, illeszkednie és igazodnia kell a társadalom általános anyagi és értékviszonyaihoz, kerülni kell az indokolatlanul magas, kirívó összegeket, vizsgálni kell, hogy a sérelemdíjat ténylegesen a jogsértő, vagy annak felelősségbiztosítója fizeti-e. A bíróság további körülményként figyelembe veheti a sérelmet szenvedett személyét, az eset egyéb körülményeit,⁴⁰ a sérelemdíj reparatív funkcióját, a károkozás kori értékviszonyokat, az ítélelhozatal kori értékviszonyokat, és adott esetben azt, hogy mekkora nyilvánosságot kapott a jogsértés.

Mielőtt rátérnék az online térben történő elkövetés sajátos megítélésére, fontosnak tartom még megemlíteni, hogy a Ptk. kizárólag az egy összegben meghatározott sérelemdíj megítélését teszi lehetővé, és ezzel a járadék megállapítását kifejezetten kizárja.

³⁶ SZABÓ Csilla: „A sérelem bére” - új bírói gyakorlat a nem vagyoni sérelem megítéléséről, Polgári Jog 2017/9. - Fórum
³⁷ GÖRÖG Márta: *Miként ítéltető meg a megítélhetetlen?* dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged 2018. 354-355. ⁴⁰ BH2016. 241.

4.4. Az online térben történő elkövetés sajátos megítélése, valamint a nyilvánosság értékelése a jogkövetkezmények körében

Először szeretnék néhány szót ejteni az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértőkről, azaz a perben az alperesekről. A joggyakorlat-elemző csoport a vizsgált esetekből azt állapította meg³⁸, hogy a platformszolgáltatók csak az ügyek elenyésző részében szerepeltek alperesként.³⁹ Ennek egyik lehetséges oka, hogy éppen szolgáltatói minőségük jellege, a tényleges, a tartalomra is kiható szerkesztői tevékenység hiánya, amely a személyiségi jogsértések kapcsán felelőségüket behatárolja, jelentősen korlátozza.

Mivel azonban nemcsak médiaszolgáltatással lehet az online térben jogsértést elkövetni, indokoltá vált egy általánosabb megfogalmazás. A joggyakorlat-elemző csoport így tartalomszolgáltatónak tekintette az olyan - akár saját, akár mások által készített - internetes tartalom üzletszerű szolgáltatására, internet útján való üzletszerű tájékoztatásra szakosodott természetes vagy jogi személyeket, illetőleg ezek jogi személyiséggel nem rendelkező csoportjait, akik/amelyek általuk szerkesztett információkat tesznek közzé úgy, hogy személyük a felhasználók által a tartalmakhoz való hozzáférés során azonosítható. Az elemzett ügyekben többségükben a médiatartalmakat üzletszerűen szolgáltatók minősültek tartalomszolgáltatóknak.

A vizsgálat tapasztalatai szerint az alperesek védekezését egyrészt behatárolta az, hogy platform-, vagy tartalomszolgáltatónak minősültek, illetőleg ezen kívüli internet felhasználónak, másrészt a kereseti kérelem tartalma, vagyis az, hogy a felperes mely személyiségi jogok megsértését állította. Az alperesi ellenkérelmekben megfigyelhetők bizonyos tendenciák: vannak olyan tartalmú védekezések, amelyek rendszeresen előfordulnak. A leggyakoribb alperesi hivatkozás az, hogy a kifogásolt tartalom a szabad véleménynyilvánítás, értékítélet körébe tartozik, és ilyenként nem túlzó, nem sértő. Szorosan kapcsolódik ide az a védekezés is, amely szerint a felperes közszereplő, akinek a tūrési kötelezettsége fokozott. Gyakori továbbá az az alperesi hivatkozás is, hogy a tényállítás

³⁸ Összefoglaló vélemény [124]

³⁹ Fővárosi Ítéletábla 32.Pf.20.313/2016/6/II., Fővárosi Ítéletábla 32.Pf.20.776/2016/4-II.

valós volt. Az alperesek érveltek azzal is, hogy a közösségi oldalakon sajátos nyelvezet alakult ki, illetőleg a kifogásolt stílusjegyek a köznapi beszéd részévé váltak, az átlagos emberek ingerküszöbét ezek a kifejezések nem érik el. Több esetben állították, hogy a közzétett, az állított személyiségi jogsértés alapjaként megjelölt felvételt nem ők készítették, nem ők tették közzé, illetőleg a felperes számára sérelmes cikket, Facebook bejegyzést nem ők írták. Több ügyben hivatkoztak arra, hogy a felperes személye a sérelmes közlés alapján nem beazonosítható. Kevésbé gyakori hivatkozás volt például, hogy a sérelmes közlés rövid ideig volt látható az interneten.

Bepillantva a bizonyítással kapcsolatos nehézségekbe, azok elsősorban az online felülethez kapcsolódtak a vizsgált ügyekben⁴⁰. Egyes platformokon - erre vonatkozó nyilvántartás hiányában - nem egyszerű a felhasználó, a jogsértő tartalmat feltöltő személy beazonosítása. Például az okirati bizonyításnál merült fel az online térhez kapcsolódó speciális bizonyítási nehézség: mivel a video-megosztó portál nem közli a feltöltő személyét, ezért a fél csupán közvetett bizonyítékokkal igazolhatja állításait. Egy másik ügyben a bíróság a perben kirendelt informatikai szakértő véleménye alapján megállapította, hogy a felperes által csatolt képernyőmentések nem tekinthetők hitelesnek, ezért okirati bizonyítékul nem szolgálhatnak. Ismert, hogy a perrendtartás lehetővé teszi, hogy a bíróság az általa köztudomásúnak tekintett tényeket akkor is figyelembe vegye, ha azokra a felek nem hivatkoztak. A vizsgált ügyekben a bíróságok a sérelemdíj összegének meghatározásánál többször is alkalmazták ezt a perjogi rendelkezést.

A bíróságok gyakran szakértőt alkalmaztak annak megállapításához, hogy az alperes követte-e el a jogsértést. Néhány ügyben a bizonyítási nehézséget annak vizsgálata okozta, hogy elérhető volt-e a nyilvánosság számára a jogsértő tartalom és mennyi ideig. Az is gyakori, hogy amennyiben más eljárás is volt folyamatban a jogsértés miatt, a bíróságok felhasználták az ott beszerzett bizonyítékokat, jellemző módon a szakértői véleményt, a meghallgatott tanúk vallomásait.

Azt mondhatjuk, hogy az online térben elkövetett személyiséget érintő magatartások speciális hatásaira a bírói gyakorlat is egyre differenciáltabban reagál. A felmerült és a jövőben felmerülő

⁴⁰ Összefoglaló vélemény [125]

ügyekben szembesülni kell a közösségi portálokon, fórumokon, blogokon folytatott kommunikáció jellegzetességeivel, az egyes kommunikációs csatornák speciális stíluselemeivel, annak az offline kommunikációtól eltérő hatásaival. Azzal, hogy az egyes internetes közösségeken belül az átadott szöveges információk megfogalmazása a hagyományos írott kommunikációhoz képest sekélyes, gyakori a gyalázkodás, de a gondolatok vulgáris kifejezése is.

Az egyik ügyben a felperes többek között emberi méltóságának sérelmét állította, mert az alperes a „névtelen idióta”, „nyomoronc”, valamint a „kényszerzubbony-töltelék” közléseket használta. Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasító ítéletének indokai között figyelemmel volt azonban arra, hogy a felperes által becsatolt fórumbejegyzésekben különböző felhasználói nevek alatt ettől lényegesen vulgárisabb, sőt rendkívül trágár kifejezések szerepeltek. Kiemelte azt, hogy az a személy, aki önként csatlakozik egy ilyen jellegű kommunikációfolyamba, az elfogadja a fórum szabályait. A perbeli esetben egy zárt közösségről, az extrém sportolók különös világáról volt szó, amely saját nyelvezettel rendelkezik, amit el lehet fogadni, vagy dönthet úgy az adott személy, hogy attól távol tartja magát és távozik a közösségi oldalról. Az adott közösségi kommunikációban önként vállalt részvétel mellett azonban a felperes által kifogásolt közléseket nem találta alkalmasnak a személyiségi jogok megsértésére.

Az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletét azzal hagyta helyben, hogy mind a felperes, mind az alperes részéről olyan véleménynyilvánítás történt az adott fórumon, melynek során mindkét fél erős kifejezéseket használt. Ugyanakkor az adott fórumon megnyilvánuló közösség tagjai között nem volt szokatlan a hasonló jellegű hangvétel, megfogalmazásmód, az egyesület közössége a véleményét általában szabados formában fejtette ki. Erre figyelemmel, továbbá mérlegelve a mindkét peres fél részéről egymásra vonatkozóan kölcsönösen megtett kijelentések stílusát, azok jelentéstartalmát, az elsőfokú bíróság okszerűen jutott arra a meggyőződésre, hogy az adott közlések nem alapoznak meg személyiségi jogvédelmet. A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Egyetértett azzal, hogy az adott weboldalon a fórumozók által használt kifejezések stílusára is tekintettel nem állapítható meg a felperes becsületének, emberi méltóságának és jóhírnevének megsértése.⁴¹

⁴¹ Fővárosi Ítéletábra 2.Pf.22.378/2013/6., Kúria Pfv.IV.20.608/2015/6.

Ez a gyakorlat azonban nem teljesen egységes. Más ügyben ugyanis a bíróságok nem fogadták el azt az alperesi érvelést, miszerint a közösségi oldalak esetében kialakult egy közlési forma, amely sajátos nyelvezettel és stílussal működik. Előfordult, hogy a bíróság arra mutatott rá, hogy egyes kifejezések egyetlen kommunikációs csatornán sem lehetnek megengedettek. Az adott tényállás szerint az alperes az általa üzemeltetett blogon a felperessel összefüggésben a „rakás szar” és a „geci” szót használta, amellyel összefüggésben a felperes emberi méltóságának, becsületének sérelmét állította. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes emberi méltóságát és becsületét akkor, amikor az általa üzemeltetett blogon közzétett cikkben őt „egy rakás szar”-nak nevezte, a további kifejezésekkel összefüggésben a keresetet elutasította. Rámutatott arra, hogy a stílus a kommunikáció részét képezi, ekként a kifejezés tartalmával együtt védelemben részesül. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy ilyen megnyilvánulás a sajtóban szükségessé tenné a véleménynyilvánítás korlátozását. Kiemelten utalt arra, hogy egy blogbejegyzés a vizsgálat tárgya, amely jellegénél fogva szabadabb, kötetlenebb stílusú. A szerzők a véleményüket markánsabban fogalmazzák meg, mint egy átlagos sajtótermékben megjelenő publicisztikában. Utalt az EJEK egyes döntéseire. Az volt az álláspontja, hogy a kifejezés azon a határon belül mozog, amelynél még nem indokolt a joggyakorlás bírósági korlátozása. A „geci” szót alapvetően a politikusi tevékenységhez kötődő véleménynek, a „rakás szar” kifejezést azonban azzal össze nem függő emberi méltóságot semmibe vevő megnyilvánulásnak tartotta, amelyet még a blogbejegyzés útján sem köteles túrni a politikai felperes. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és megállapította, hogy az alperes azzal is megsértette a felperes emberi méltóságát és becsületét, hogy a cikkben „geci”-nek nevezte, mert a perbeli kifejezések olyan mértékben alpáriak, hogy használatuk nem lehet megengedett semmilyen fórumon sem.⁴² A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta, egyetértett a jogerős ítélet indokaival.

Az interneten elkövetett személyiségi jogsértések esetén a jogkövetkezmények alkalmazása során kiemelt jelentősége van annak, hogy az online tér jellegzetességei miatt az elért nyilvánosság köre

⁴² Fővárosi Ítélet 2.Pf.20.982/2017/4-II. ⁴⁶
Szegei Ítélet 1.Pf.1.21.059/2016/4.

hihetetlenül gyorsan és beláthatatlanul széles körre terjedhet ki, ami a jogsértéssel okozott hátrányt jelentősen megnövelheti. Mindennek legtöbbször a sérelemdíj összegének meghatározásakor van különös jelentősége.

Egyik ügyben az eljárt bíróságok az elért nyilvánosságra az ügynevezett követők, ismerősök számából következtettek. Azt tartották szem előtt, hogy a felperes által a Facebook oldalon a vélemények elhelyezésére szolgáló vendégkönyvben a jogsértő közlés nagy nyilvánosságot kapott, mert az alperes saját előadása szerint is több mint 1000 ismerőssel rendelkezett, így a bejegyzés saját üzenőfalán történő közzétételével ennyi ember számára tette lehetővé annak megismerését. Annak bizonyítása, hogy ténylegesen hány ember olvasta a bejegyzést, nem volt szükséges, de lehetetlen is lett volna. Fontosnak tartotta, hogy az információ-láncolat, amelyen keresztül a felperes ügyvezetője tudomást szerzett a bejegyzésről, ugyancsak azt támasztotta alá, hogy annak tartalma nem csak az alperes eleve nagy nyilvánosságot jelentő Facebook-os ismerőseihez, hanem tágabb személyi körhöz is eljutott, ezáltal alkalmas volt a felperes üzleti jóhírnevének csorbítására.⁴⁶

Az online térben a legszűkebb nyilvánosságot az elektronikus levelek jelentik, amelyek megítélése lényegében megegyezik az offline levelezések körében kialakult gyakorlattal. A bíróságok elsősorban annak tulajdonítanak jelentőséget ilyen esetben, hogy a sérelmezett email tartalmáról a címzetten kívül hányan szereztek tudomást. Mint láthattuk, más a helyzet azon jogsértések esetében, amelyeket nem email útján, hanem a szoros értelemben vett online térben követtek el (különböző applikáción, weboldalon stb.). Ilyenkor a bíróságok vagy igyekeznek pontos adatokkal meghatározni az online jogsértéssel elért nyilvánosság körét, vagy erre nem is térnek ki. Az biztos, hogy az online nyilvánosságot leggyakrabban, mint sérelemdíjat növelő körülményt értékelik akként, hogy az internetes közzététel folytán a jogsértés széles nyilvánossághoz jutott el.

Az online nyilvánossághoz kapcsolódik a kommentek kérdésköre is. Ahogy azt a Kúria kifejtette⁴³, a Facebook profil létrehozója felelősséggel tartozik a kommentek tartalmáért. Azzal, hogy profilt tart

⁴³ Pfv.IV.20794/2016/4.

fenn, lehetőséget biztosít esetlegesen jogsértő tartalom megosztására. Az pedig, ha nincs technikai lehetősége valamennyi komment moderálására, az objektív felelősség alól nem mentesíti.

4.5. Az online térben elkövetett személyiségi jogi jogsértésekhez társuló sérelemdíj megállapításának bírói gyakorlata

Ahogy arra már utaltam, és a leírt jogesetektől is látható, a személyiségi jogsértés megállapításához leggyakrabban társuló szankció az elégtétel adására és a sérelemdíj fizetésére kötelezés. Említettem már azt is, hogy a széles nyilvánosság jelentőségét a bíróságok a jogsértés súlyára kihatóként értékelik és általában a sérelemdíj összegében is kifejezik. A joggyakorlatelemző csoport arra a következtetésre jutott⁴⁴, hogy a vizsgált ügyekben megítélt összegek néhány százezer forinttól a milliós tételekig terjedtek, a legalacsonyabb sérelemdíj-összeg 20.000 forint, a legmagasabb 2.000.000 forint volt. Az elégtételadás megjelenítésének elrendelése pedig nagyban támaszkodik a sajtó-helyreigazítási perekben kialakított gyakorlatokra főleg az elégtételadás megjelentetésének helye, módja, időtartama tekintetében.

Esetenként a bíróságok a sérelemdíj mértékének meghatározása során az online nyilvánosságot már önmagában is kifejezetten nagy nyilvánosságnak minősítették. Azt ugyanakkor súlyosító körülményként értékelték, ha a jogsértő a jelentős követőtáborral rendelkező hivatalos (közszerelői) Facebook oldalán követte el a jogsértést, vagy ha a jogsértés az online téren keresztül országos vagy széles nyilvánosságot kapott. Magasabb összegű sérelemdíjat indokolt ugyanakkor az is, ha a jogsértés nem egy országosan ismert online portálon, hanem egy kistélepülés helyi internetes fórumain valósult meg, például egy helyi Facebook-csoportban, vagy a települési önkormányzat hivatalos információs weboldalán. Ennek oka az, hogy ezen fórumokon keresztül a jogsértésnek híre mehetett a kistélepülésen, amely fokozta annak sértettre gyakorolt hátrányos hatását. A jogsértés szélesebb online nyilvánosságára lehetett következtetni a sok megosztásból és a nagyszámú kommentektől is.

⁴⁴ Összefoglaló vélemény [127]

Ezzel szemben alacsonyabb mértékű sérelemdíjat indokolt az, ha a jogsértés az online elkövetési mód ellenére nem kapott nagyobb nyilvánosságot, így pl.: amennyiben a jogsértés színteréül szolgáló Instagram-oldalt csupán kevesen követték. Amennyiben pedig egyéb körülményekből is arra lehetett következtetni, hogy a sértettet nem érte számottevő immateriális hátrány, a vizsgált ügyekben eljáró bíróságok elutasították a sérelemdíj iránti keresetet.

Több vizsgált ügyben is mérlegelési szempont volt a jogsértő motivációjának értékelése, amely azért függ össze az elkövetés online jellegével, mert jól példázza, hogy az online tér számos célra felhasználható, így lehetséges, hogy a jogsértőt elsődlegesen nem is a jogsértés szándéka, hanem egyéb cél vezette. Például a Fővárosi Ítéltábla a 32.Pf.20.467/2020/5-II. számú ítéletében enyhítő körülményként értékelte, hogy a jogsértő az Instagramon az életútját kívánta bemutatni, azaz az online teret elsősorban önkifejezésre használta, vagyis nem az volt a kifejezett szándéka, hogy megsértse a felperes képmáshoz és jóhírnévhez fűződő jogait, ezért az elsőfokon megítélt sérelemdíjat leszállította.

A közéleti témát érintő ügyekben megítélt sérelemdíjak általában 25.000 - 350.000 forint között mozogtak. Megfigyelhető volt a vizsgált ügyek egy részében az a törekvés, hogy magánszemélyek Facebook közlése kapcsán a bíróságok igyekeznek alacsonyabb, nem a sajtóközleményekhez igazodó sérelemdíjat alkalmazni, különösen, ha nem a magánszférát érintő, hanem közéleti jellegű közlésekről van szó. Ez a szankciós gyakorlat összhangban áll azzal a fentiekben ismertetett alkotmányos jogértelmezéssel, mely szerint az alkotmányos értékkel nem bíró, utóbb hamis tények esetén is indokolt, hogy a jogi felelősségrevonás során a felróhatóság és az esetleges joghátrányok mértékének meghatározása körében figyelembe vegyék a közéleti viták minél szabadabb folyásának érdekét.⁴⁹ A szankció nem lehet olyan mértékű, ami a kisebb felróhatósággal elkövetett jogsértés súlyos következményeinek kockázata miatt elrettent a közéleti vitában való résztvételtől, véleménynyilvánítástól. Ennek megfelelően az ítéltábla egy pártszimpatizáns Facebook oldalán tett verbális kirohanása („elítélt/rabosított svihákok”) miatt, az érintett politikusoknak személyenként 75.000 forint sérelemdíjat állapított meg.⁴⁵ A Panaszláda elnevezésű, 1400 fős zárt Facebook

⁴⁵ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.445/2019/4.

csoporthoz közzétett jogsértő közlésnél az ítéletértékelés az indokolatlanul bántó, becsületet sértő közlés a panaszok számára szolgáló fórumon jelent meg, és mindössze 25.000 forint sérelemdíjat ítelt meg.⁴⁶

A Fővárosi Ítéletértékelés gyakorlata szerint ugyanakkor a 100.000 forintnál alacsonyabb sérelemdíj a jogintézmény komolyságát veszélyeztetné, az 50.000, vagy akár 30.000 forintos sérelemdíjnak nincs kompenzációs, sem magánjogi büntetés jellege, sem visszatartó ereje. Az ítéletértékelés indokolásában kiemelte, hogy a sérelemdíjnak a mai kereseti viszonyokhoz kell igazodnia, azzal, hogy annak van jelentősége, milyen hátrányokat okozott a sérelem az adott személynek, nem pedig annak, hogy hány jogsértés történt.⁴⁷ Megfontolható a magánszemélyek által közösségi oldalakon tett közéleti megnyilvánulásokkal elkövetett jogsértések esetén a kisebb összegű, 50.000 forintos sérelemdíj megállapítása, vagy az objektív jogkövetkezmények alkalmazása mellett a sérelemdíj mellőzése az online tér sajátosságaira figyelemmel.

Az elsőfokú bíróság egy ügyben a Facebookon közzétett tartalom miatt az egyik alperest 75.000 forint, a másik alperest 50.000 forint sérelemdíj megfizetésére kötelezte. E körben értékelte, hogy a felperes több személyiségi jogát több magatartással sértették meg, a felróhatóság súlyos fokú, mivel a tartalmakat öncélú, lejárató, megalázó célzattal tették közzé. Olyan nyilvánosságot céloztak meg, amely a felperes ismeretségi körét is felöleli. A Facebookon közzétett tartalmak köztudomásúan alkalmasak immateriális hátrány kiváltására. A felperes maga is közzétett a Facebookon az alperesekre vonatkozó személyeskedő, lejárató, megalázó jellegű tartalmakat, így provokálója volt annak a szituációnak, amely az alperesi jogsértő magatartásokhoz vezetett. Az ilyen jellegű jogsértések felperesre gyakorolt negatív hatása kisebb mértékű, mivel maga is követett el hasonló jogsértéseket. Az egyik alperes több jogsértő tartalmat tett közzé, ezért magasabb összegű sérelemdíj megfizetésére kötelezte. A másodfokú bíróság a sérelemdíjak összegét 150.000 és 100.000 forintra felemelte, indokolása szerint az elsőfokú bíróság által meghatározott összeg bagatell mértékű. Egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy értékelni kell azt, hogy a felperes indította

⁴⁶ Debreceni Ítéletértékelés Pf.I.20.329/2015/3.

⁴⁷ Fővárosi Ítéletértékelés 2.Pf.20.308/2017/5/II.

el a folyamatot, ami a jogsértéshez vezetett.⁴⁸ Egy másik ügyben azonban a magánszemély vásárló Facebookon közzétett jogsértő közlései, túlzó megnyilvánulásai („csalás”) miatt az ítéletábla az elsőfokon megállapított 500.000 forint sérelemdíjat 100.000 forintra leszállította annak figyelembevételével, hogy az ügy súlya „a bagatellt súrolta”.⁴⁹

Egy közéleti szereplőt érintő, valótlan tartalmú, korrupcióra utaló Facebook bejegyzés miatt az elsőfokú bíróság a bejegyzést közzétevő személyt 250.000 forint sérelemdíj megfizetésére kötelezte. Az ítéletábla azonban értékelte, hogy a kritikus hangvételű közlés közvagyon értékesítésével volt kapcsolatos, ezért az alperes által elkövetett jogsértés kisebb súlyúnak minősül. A felperes oldalán az ún. köztudomás-doktrínát alkalmazva nem volt kimutatható olyan nem vagyoni sérelem, amely a felperest az alperesi közlés következtében érte, továbbá a felperes nem bizonyította, hogy az alperes Facebook-bejegyzésének a hatására a lelki életében negatív változás állt volna be, vagy a társadalmi megítélése hátrányosan változott volna (sőt, utóbbi inkább előnyösen változott, ugyanis a felperest később a felek közötti vitában érintett egyesületi elnökké választották), ezért az ítéletábla az alperes sérelemdíj megfizetésére történő kötelezését mellőzte.⁵⁰

Az ítéletábla az egyik ügyben, közéleti tárgyú internetes sajtócikkekhez („Mustanggal a klotyóra - rendre a sétálóutcán parkol a képviselő” „Kiderült: engedély nélkül parkolt a musztángos a sétálóutcán” című cikkek) érkezett, és el nem távolított alpári komment alapján a honlap üzemeltetőjét 800.000 forintra kötelezte a politikus becsületének megsértése miatt. A komment az alábbiakat tartalmazta: „lehet, hogy nagyobb embernek érzi magát benne, de ugyanaz a darab szar marad”, „... én egy képet néztem erről a kis patkányról, de az autójával együtt hajtogatnám össze, annyira mocskosul ellenszenves a pofája”, „... pedig ennél a szarfaszú, gennyarcú kis neonáci buzi gyereknél több oka lenne rá, hogy odaálljon a kocsival. Úgyhogy csókoltatom az olyan nagyon magyarokat akik ezt a segglyuk arcú parasztot védelmezik.”, „Nem baj, ti csak éljetelek kiszolgáltatottan, éljetelek az ilyen férgek szagával... a tisztelt T.R. szarának a szagát már évek óta érezni lehet...”, „Miért nem orosz autót vesz, mondjuk amekkora bunkó, ez is eléggé illik hozzá, G.

⁴⁸ Debreceni Ítéletábla Pf.I.20.250/2017/7.

⁴⁹ Fővárosi Ítéletábla 17.Pf.20.313/2019/4-II.

⁵⁰ Debreceni Ítéletábla Pf.I.20.032/2019/4.

L. -nak van vagy volt ilyen, az is elég nagy surmó, igaz legalább nem nyilas. Ja és kromofág vagy fékolaj”.

A bíróság indokolása szerint az alperes a felperes által kifogásolt kommenteket csak késedelmesen, hónapokkal a kifogás és az eltávolításra történt felszólítás után távolította el, mindez megalapozta a becsület megsértésének megállapítását és a sérelemdíjban való marasztalást. Az ítéletben megjelölt hozzászólásokat nem minősítette a közéletben és a közérdekű ügyekben helyénvaló, a véleményszabadság körébe tartozó megnyilvánulásoknak. Ezen megjegyzések ugyanis oly mértékben vulgárisak, gyalázkodóak és az emberi méltóságot sértőek, hogy azok nem állják ki az összehasonlítás során a véleménynyilvánítási szabadság gyakorlásához fűződő jog iránti követelményt a személyiségi jog védelméhez fűződő érdekekkel szemben. Tartalmuk szerint céljuk inkább az érintett személy megalázása, mint a szabad véleménynyilvánítás gyakorlása. Az összecszerűségénél a bíróság arra volt figyelemmel, hogy a jogsértő kommentek az interneten több mint fél évig annak ellenére mindenki által megtekinthetőek voltak, hogy az alperes a megjelenést követően a kommenteket moderálta, azaz tudatosan döntött a jogsértő kommentek közzététele mellett. Figyelembe vette a bíróság azt is, hogy az alperes gazdasági társaság, amely gazdaságilag is érdekelt a forgalmat generáló kommentelésben, de értékelte azt is, hogy az alperes, ha késedelmesen is, de még a bíróság döntése előtt önként eltávolította a kifogásolt kommenteket a honlapról, valamint szem előtt tartotta azt, hogy a kommentek alapjául szolgáló cikkek nem bizonyultak személyiségi jogot sértőnek, azok nem voltak megalapozatlanok, tartalmuk nem ösztönzött kifejezetten túlzó kommentelésre. Figyelemmel volt a közszereplők bírálhatóságának nagyobb szabadságára is, mindezek alapján a 10 millió forintos sérelemdíj iránti igényt erősen eltúlzottnak találta. A fenti indokolás kapcsán kiemelhető, hogy a bíróság az adott ügyben hivatkozott az EJEB MTE (Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary, no. 22947/13, 2 February 2016) ügyben hozott, a közvetítő kommentekért való felelősségének megállapításának szempontjait tartalmazó határozatára⁵¹, azonban a politikus becsületének védelme érdekében alkalmazott szankció nagyságára és az értékelt szempontokra tekintettel vita tárgyát képezheti, hogy a bíróság megtalálta-e az EJEB gyakorlat szerinti helyes egyensúlyt.

⁵¹ Pécsi Ítéletábla Pf.III.20.072/2016/6. ⁵⁷
Pécsi Ítéletábla Pf.V.20.082/2020/6.

Egy másik, kommentekkel kapcsolatos ügyben az orvos felperes egy gépkocsibalesettel kapcsolatos Facebook hozzászólást posztolt, ezt követően pedig az alperes a hozzászólást kommentálta az orvos korábbi, az ő sérelmére elkövetett vélt hiba miatt. A felperest minősítő, tárgyhoz nem tartozó („off topic”) komment [„m. a. sülyedjen el;”, „képzeld! Engem meg összehozott a sors egy olyan gyermekorvossal, aki hatalmas mellékfogással félrediagnosticsztizált egy kisbabát (akinek kutyabaja sem volt, sőt átlagon felüli), a szülés után másnap.”, „Ócska volt a viselkedése, ócska volt a szakmaisága.”, „De úgy fél évente egyszer-egyszer találkozok tenyérbemászó jóllakott képével.”, „Köszönjük M. A.! Öt éve szeretném megköszöni azt, hogy felelőtlen, alaptalan, téves diagnosztizációjával évekre rémületben tarott egy házaspárt. Hogy olyan intelligens volt, hogy ostobaságát a felvágott hasú édesanyának az édesapa támogató jelenléte nélkül közölte.”, „díszpinty”] miatt az ítéletábla a kommentáló magánszeméllyel szemben az orvos javára becsülethez való jog megsértése miatt 300.000 forint sérelemdíjat állapított meg. Az ítéletábla indokolása szerint a „vélemény nem felelt meg a kulturált érintkezés szabályainak”.⁵⁷

A fentiek tükrében azt mondhatjuk, hogy az online térben elkövetett személyiséget érintő magatartások hatásai vonatkozásában a bíróságoknak választ kellett találni azokra a kérdésekre, hogy az egyes internetes felületeken nyújtott speciális kommunikációs formák a személyiségi jogsértés Ptk.-ban foglalt tényállási elemeit megvalósíthatják-e. Meg kellett találni a választ arra a kérdésre is, hogy az online térben érvényesülő speciális kommunikációs szituációk esetén a Ptk. fogalomrendszere miként alkalmazható. Az egyik ítéletábla érvelése szerint a Facebookon mint online platformon a felhasználók alapvetően véleményeket közölnek, ezekre a véleményformálás általános szabályai ugyanúgy vonatkoznak, mint az offline térben megvalósuló nyilvános közlésekre; ha a felhasználó közéleti vitát érintő, megbízható forrásból származó, korábban már nagyobb nyilvánosság előtt megjelent információt továbbít, ahhoz semmit nem tesz hozzá, azon nem változtat, mindössze „megosztja” azt, indokolatlan felelőssé tenni az esetleg eredetileg jogsértő tartalom közzétételéért. Az egyes információknak a közösségi médiafelületen való terjedésében történő közreműködés az egyszerű megosztás által nyilvánvalóan eltérő elbírálást kíván a kommentek megítélésétől. Ez esetben ugyanis hiányzik az olyan személyes, eredeti tartalom, amellyel összefüggésben az egyén közvetlen felelőssége megállapítható.

Összegezve a közösségi oldalak működésének jellemzőit a jogsértések szempontjából kiemelhető, hogy

- A közösségi oldalak törekednek ugyan arra, hogy a felhasználóik valós személyek, szervezetek legyenek, az álprofilok létrehozására tett erőfeszítések sok esetben ezt nem tudják maradéktalanul biztosítani, így a közzétett tartalom mögött álló személy azonosítása nehézséget okozhat, vagy akár lehetetlen.
- Nehézséget okoz továbbá egy adott tartalom változás-követése, és egy adott időpillanatban adott tartalommal történő megjelenítés rögzítése, bizonyítása.
- A közösségi oldalakon bárki képes a tartalmaival viszonylag nagy nyilvánosságot elérni, amelynek előzetes kontrollja bizonytalan keretekkel rendelkezik, és sokszor legfeljebb automatizált eszközökkel történik, és akár olyan sértettel szemben is, akiknek a személye, tevékenysége, megnyilvánulása a nagyközönség számára egyébként kevésbé lenne érdekes. Így a közösségi oldalak működése során olyan személyes, családi, vagy kisebb közösségeket érintő konfliktusok és jogsértések is nagy nyilvánosságot kaphatnak, amelyek korábban csak szűk körben váltak ismertté.
- Nem csak egy eredeti tartalom közzététele, de a más által közzétett tartalom megosztása is sokkal könnyebbé vált, függetlenül az eredeti tartalom forrásától, jogszerű vagy jogsértő voltától. Ezáltal bármilyen tartalom esetén felmerülhet, hogy az eredeti tartalomfogyasztói körhöz képest újabb közönséghez jut el. Egy-egy közzététel célcsoportja ugyanakkor egészen különböző lehet, egy kislétszámú zárt csoporttól kezdve sok tízezer fős követői vagy ismerősi bázisig bezárólag. Az algoritmus-alapú megjelenítés és a megosztások láncolata miatt azonban a nyilvánosság mértéke lényegében kontrollálhatatlan.
- A sértett fél magánszférájára gyakorolt hatását némiképp ellensúlyozhatja, hogy sok esetben lehetősége van reagálni a sértő tartalomra. Ez ugyan elvben ugyanolyan nyilvánosságot kaphat a közvetlenül elért személyek tekintetében, mint az eredeti tartalom, de a kommentek tartalomhoz képest kisebb súlya, valamint az algoritmus- és megosztás-alapú terjedésnek köszönhetően ez valójában teljes mértékben kiszámíthatatlan⁵².

⁵² Összefoglaló vélemény [160]

Mindent egybevetve azt leszögezhetjük, hogy a személyiségi jogsértésekkel kapcsolatos jogviták során az elkövetési platform általános jellemzőire, de ezzel egyidejűleg - mint minden esetben - az ügy összes konkrét körülményére is tekintettel kell lenni a megalapozott döntéshozatal érdekében.

Záró gondolatok

Úgy gondolom sikerült rámutatnom arra, hogy a közösségi platformok átszövik napjainkat, s ezáltal hatást gyakorolnak életünkre, személyiségünkre. Igaz ez az állítás abban az esetben is, ha egy adott platformnak nem is vagyunk felhasználói, hiszen ez esetben is felkerülhetnek e platformra olyan tartalmak, amelyek érintik személyünket és potenciálisan alkalmasak arra, hogy megsértsék emberi méltóságunkat, személyiségi jogainkat.⁵³ Frank Schatzing szavait idézve, az interneten valójában nagyon is megfizetünk dolgokért, még hozzá a lehető legfontosabb fizetőeszközzel: a személyes adatainkkal. Miközben az interneten olvasgatunk, az internet is olvasgat bennünk.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazása az online térben elkövetett személyiségi jogsértések megítélésében a technológiasemleges szabályozásnak köszönhetően különösebb nehézséget nem okoz. Az online tér sajátosságaiból adódóan elsősorban a bizonyítás nehézségei figyelhetők meg, valamint az, hogy a közösségi platformokon a hétköznapi beszéd részeként a kommunikáció alacsony színvonalát képviselő közlések tömegesen jelennek meg, ami indokoltan feszegeti a jogsértés szintjét elérő túrési határ küszöbét.

Láthattuk ugyanis, hogy az internet hatalmas felületet biztosít az arctalan megnyilatkozások és közlések számára. Az internet használók széles táborának egy része még nem tanulta meg annak kulturált és jogszerű használatát. Az internet nyilvánosságán keresztül közzétett közlések esetén soha nem szabad szem előtt téveszteni azt, hogy az ott leírt mondatoknak ugyanolyan súlyuk van, mintha azokat a gondolatok közlője szóban, saját arcát felvállalva, közvetlenül az érintett szemébe mondaná.

⁵³ HALÁSZ Csenge: *Személyiségi jogok a közösségi médiában-új kihívások a bírói gyakorlat tükrében*. Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica, 38(1), 2020, 341-357.

Hatásuk azonban annak sokszorososa, mert elképesztően széles nyilvánosságot érhetnek el, ezért következményeik is sokkal súlyosabbak lehetnek. Napjaink egy internetes bejegyzése romboló hatását, súlyát és következményeit tekintve nagyságrendekkel különbözik a régebbi korok „falusi pletykáitól”, de még a XX. századi média közléseitől is. Ebből következően még a régebben megszokottaknál is jobban meg kell fontolni azt, hogy ki, kiről, mit, hogyan ír le, azt hogyan, hányszor, milyen fórumon, milyen széles körben teszi közzé az interneten.